T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE AİLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Murat MANGIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Danışman
Doç.Dr. Nur Feyzal KESEN

KONYA-2021

ÖNSÖZ

Gerek sosyal gerekse iş yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline gelen sosyal medya platformlarının kullanımı ve bu kullanımın toplumsal yaşama yansımaları, söz konusu platformların çeşitliliği, içerik özellikleri ve kullanıcı sayıları ile bağlantılı olarak sürekli olarak değişkenlik göstermektedir. Sürekli kendisini güncelleyen ve toplumsal yaşama etkileri günbegün değişkenlik göstererek artan sosyal medya uygulamalarının kullanımının ergenlik süreci içerisinde bulunan lise öğrencilerine etkisi de gün geçtikçe ben ve birçok sosyal bilimcinin merak konusu olmaya devam etmektedir.

Şahsi ve mesleki anlamda yoğun ilgi ve merak duyduğum bu etkileri araştırma ve tez çalışması haline getirme sürecimde beni sürekli motive eden, yıllar önce başlamış olduğum yüksek lisans eğitimimi tamamlamam konusunda beni cesaretlendiren, kendisinin rehberliğinde ve kendisi ile birlikte çalışmaktan büyük keyif duyduğum Tez Danışmanım Doç.Dr. Nur Feyzal KESEN'e, yine lisans eğitimim boyunca Sosyal Hizmet disiplinine dair mesleki perspektifimin oluşmasının ilk tohumlarını atan ve yeşerten Prof.Dr. Çiğdem ARIKAN'a ve tüm yaşamım boyunca öğrenme sürecime gerek farkında gerekse farkında olmadan destek sağlayan danışanlarım, iş arkadaşlarım, müracaatçılarım ve değip dokunan herkese teşekkür ederim.

Murat MANGIR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**

İÇİNDEKİLER ..... **ii**

SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **v**

ÖZET ..... **vi**

SUMMARY ..... **vii**

1.GİRİŞ **1**

1.1. Sosyal Medya 2

1.1.1.Sosyal Medyanın Özellikleri 3

1.1.2.Sosyal Medya Türleri 4

1.1.3.Sosyal Medyanın Tarihçesi 5

1.1.4.Sosyal Medya ile İlgili İstatistiki ve Demografik Veriler 7

1.2. Sosyal Medya Bağımlılığı 8

1.2.1. İnternet Bağımlılığı Kavramı 9

1.2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Kavramı 11

1.2.3. Nomofobi Kavramı ve Sosyal Medya Bağımlılığıyla İlişkisi 13

1.2.4. Sosyal Medya Bağımlılığının Olumsuz Etkileri 14

1.2.5. Sosyal Medya Bağımlılığının Tedavisi 15

1.3. Aile 16

1.3.1 Aile Türleri ve Ailenin Tarihsel Gelişimi 17

1.3.2. Ailenin İşlevselliği 22

1.4.Sosyal Medyanın Aile Üzerindeki Etkisi 25

1.4.1. Sosyal Medyanın Çocuk Üzerindeki Etkisi 27

1.4.2. Sosyal Medyanın Eşler Üzerindeki Etkileri 29

1.5 Aile Yaşam Doyumu 30

2.GEREÇ VE YÖNTEM 32

2.1. Araştırmanın Amacı 32

2.2. Araştırmanın Önemi 32

2.3. Araştırmanın Modeli 34

2.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 34

2. 5.Veri Toplama Araçları 34

2.5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu 34

2.5.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği 35

2.5.3. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği 36

2.5.4. Güvenirlik Analizi 36

2.6. Veri Toplama Süreci 38

2.7. Verilerin Değerlendirilmesi 38

2.8. Araştırmanın Etik Yönü 39

3. BULGULAR 40

3.1. Demografik Veriler 40

3.2. T-Testi Analizi Verileri 49

3.4. Anova Testi Analizi Verileri 58

3.4. Korelasyon Analizi Verileri 67

4. TARTIŞMA 69

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 77

6. KAYNAKLAR 80

7. EKLER 85

EK-A: Sosyo-Demografik Bilgi Formu 85

EK-B: Aile Yaşam Doyumu Ölçeği 88

EK-C: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği 89
EK-D: Turnitin Raporu 90
EK-E: Kurum İzin Belgesi 91
EK-F: Etik Kurul Onayı 92
8. ÖZGEÇMİŞ 93

SİMGELER VE KISALTMALAR

Ark. **:** Arkadaşları

DSM-V : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

FOMO : Fear of missingout

SMS **:** Short Message Service

SPSS **:** Statistical Package For Social Sciences

DSÖ **:** Dünya Sağlık Örgütü

AYD **:** Aile Yaşam Doyumu

SMB **:** Sosyal Medya Bağımlılığı

ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Murat MANGIR

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ / KONYA-2021

Bu çalışmada; Çanakkale ili Yenice İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren lise ve dengi okullarda eğitim-öğrenim görmekte olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının aile yaşam doyumuna etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. 2018-2019 Eğitim öğretim yılı Çanakkale ili Yenice İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren lise ve dengi okullarda eğitim-öğretim görmekte olan öğrenciler bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu araştırmada örnekleme tekniklerinden olan oransız eleman örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin Sosyo demografik bilgilerinin yer aldığı anket formu, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma verileri SPSS 24.0 programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Lise ve dengi öğrencilerin aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı alt boyutlarından olan duygu durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). İlişki negatif yönlü ve çok zayıf bir ilişkidir. Öğrencilerin aile yaşam doyumu arttığında kendilerini yalnız hissetmeleri, problem yaşamaları, olumsuz düşüncelere kapılması ve bunalıma girmesi gibi duygusal durumlar yaşaması azalmaktadır. Tam tersi olarak aile yaşam doyumları azaldığında benzer olumsuz duyguların arttığını ve bu duygu durumunu sosyal medya kullanma eğilimini arttırmakta olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları olan meşguliyet, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$).

Anahtar kelimeler: Aile Yaşam Doyumu; Bağımlılık; Sosyal Medya

SUMMARY

REPUBLIC OF TURKEY
SELÇUK UNIVERSITY
HEALTH SCIENCES INSTITUTE

Investigation of the Relationship Between Social Media Addiction and Family Life Satisfaction of High School Students

Murat MANGIR

Department of Social Work

MASTER THESIS / KONYA-2021

In this study; It is aimed to examine the effect of social media addictions on family life satisfaction of students studying at high schools and equivalent schools operating under the Yenice District Directorate of National Education in Çanakkale. Relational survey method, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. In the 2018-2019 academic year, students studying at high schools and equivalent schools operating within the scope of Çanakkale Province Yenice District Directorate of National Education constitute the universe of this research. In this study, the disproportionate element sampling technique, which is one of the sampling techniques, was preferred. Data were obtained by using the survey method in the research. Research data were analyzed and interpreted in SPSS 24.0 program.

According to the correlation analysis performed to examine the relationship between family life satisfaction and social media addiction of high school and equivalent students, there is a significant relationship between family life satisfaction and mood, which is one of the sub-dimensions of social media addiction ($p<0.05$). The relationship is negative and very weak. When students' family life satisfaction increases, they feel less lonely, have problems, have negative thoughts and experience emotional situations such as depression. On the contrary, it has been determined that when family life satisfaction decreases, similar negative emotions increase and this emotional state increases the tendency to use social media. According to the results of the analysis, there is no significant relationship between family life satisfaction and social media addiction and its sub-dimensions of occupation, repetition and conflict ($p>0.05$).

Keywords: Dependency; Family Life Satisfaction Social Media

1.GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte internet gün geçtikçe gerek iş hayatının gerekse toplumsal hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Buna paralel olarak kitle iletişim araçlarının dönüşüme uğraması sonucunda internet üzerinden iletişimin gerçekleştirilebildiği çeşitli platformlar ortaya çıkmıştır. Özellikle gelişen teknoloji ile birlikte mobil cihazların yaygınlaşması sonucu internet kullanım olanakları artmıştır. Günümüzde internet en çok kullanılan ve en hızlı yayılan kitle iletişim aracı olması ile birlikte kişiler arası iletişimde de mevcut iletişim araçlarını geri planda bırakmıştır.

Yapılan araştırmalar internet kullanıcılarının internette geçirdikleri zamanın büyük kısmını sosyal medya platformlarında geçirdiklerini ve sosyal medya platformlarında geçirilen zaman diliminin her yıl bir önceki yıla göre artış gösterdiğini ortaya koymaktadır (We Are Social 2018).

Sanayileşme ile birlikte aile yapısında meydana gelen değişim ve modernleşme sürecinin ortaya çıkardığı bireyselleşme sonucunda; bir arada zaman geçirmekten uzaklaşan, sosyal izolasyon içerisinde yaşamını sürdüren bireylerin sosyal yaşama katılım aracı işlevi gören sosyal medya platformlarının kullanımı ülkemizde gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır.

Ülkemizde ve dünyada en fazla kullanılan sosyal medya platformlarının genel yapısı ve kullanıcılarına sundukları içerik özellikleri incelendiğinde, bu platformların toplumsal hayatın dinamiklerinden beslendikleri görülmektedir. Bununla birlikte sosyal medya platformlarının; geleneksel toplumların ortak yaşam alanlarına benzer nitelikte, kullanıcılarının bir arada zaman geçirmesine olanak sağlayan grup, sayfa vb. gibi çeşitli sanal alanlar oluşturdukları dikkat çekmektedir.

Sosyal medya uygulamaları, bireylere çevresinde ve dünyada olup bitenden anında haberdar olabilme, bu olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirebilme ve bunları kitlelerle paylaşma gibi olanaklar sağlamaktadır. Diğer yandan aşırı sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığı yaygınlaşmaktadır. Birkaç saat boyunca sosyal medya uygulamalarına erişimi sağlayamamaları halinde; hayatın kendilerinin dışında akıp gittiği hissine kapılan, başkalarının yaşamından haberdar olabilme

fırsatını kaçırdıklarını düşünen ve çevresindeki gelişen olaylara yetişememe endişesi yaşayan bireylerin sayısı hızla artmaktadır. Bu bireyler kendilerini telefon, bilgisayar gibi teknolojik cihazlara saatlerce mahkûm bırakmaları sonucunda, iş ve akademik başarılarında düşüş ile birlikte aile ve sosyal yaşamdan uzaklaşma, çevresine karşı yabancılaşma gibi olumsuz sonuçlarla karşılaşmaktadırlar (Şentürk 2017).

Sosyal medya kullanıcı sayısının hızla artmakta olması ve gerek aile gerekse toplumsal yaşam içerisinde olumsuz yansımalarının ortaya çıkması nedeniyle sosyal medya kavramı ve sosyal medya bağımlılığı ile ilgili daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle bu çalışmada internet, sosyal medya kavramı ve sosyal medya bağımlılığının aile üzerindeki etkileri gibi konulara yer verilmiştir.

1.1. Sosyal Medya

Bu bölümde; internet, sosyal medya, sosyal medyanın çeşitleri, temel özellikleri ve günümüzde internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili istatistiki ve demografik bilgilere yer verilmiştir.

İnternet kullanımı ve sosyal medya istatistiklerini konu alan “Digital’in 2018” raporunda internet kullanıcılarının, internette kaldıkları sürenin büyük çoğunluğunu sosyal medya platformlarında geçirdikleri belirtilmektedir (We are social 2018).

Sosyal medya platformları ile ilgili gerek teknik bilgi içeren gerekse kullanım amaçlarını belirten farklı tanımlar bulunmakla birlikte sosyal medya, internet tabanlı olarak bireylerin farklı bireylerle sanal ortam üzerinde buluşturarak çeşitli paylaşımlarda bulunmalarına olanak veren (yazı, fotoğraf, video vb.) web tabanlı hizmetler olarak tanımlanmaktadır (Toprak ve ark 2009). Bu tanımından da anlaşılacağı gibi sosyal medya platformları teknolojik araçlar yardımıyla kişiler arası ve kitle iletişimin gerçekleştiği sosyal ortamlardır. Solis (2010) sosyal medya platformlarında bireyler tarafından oluşturulan içerikler, tartışmalar, videolar ve resimlerin yine diğer bireyler tarafından takip edildiği gerekçesi ile sosyal medya bir teknolojinin ötesinde sosyal bilimlerle ilgili bir kavram olarak tanımlanması gerektiğini ileri sürmüştür (akt Eni 2015).-Boyd ise, sosyal medyayı tanımlarken profil kavramını ön plana çıkarmıştır ve sosyal medyayı kişilerin oluşturmuş oldukları

profiller üzerinden yorumda bulunarak birbirleriyle ilişki kurdukları bir web sitesi kategorisi şeklinde tanımlamıştır (Toprak ve ark 2009).

Mevcut sosyal medya istatistiklerini konu alan raporlar incelendiğinde de Body'nin tanımında olduğu gibi kullanıcılarına sundukları özellikler açısından bireylerin birbirleri ile olan iletişim ve etkileşimlerinde kullanıcıların profil özelliklerini ön plana çıkaran ve kullanıcı profilleri ile ilgili diğer kullanıcılara değerlendirme ve yorum yapabilme imkanı sağlayan Facebook, Instagram gibi sosyal medya platformlarının daha fazla kullanıcı sayısına sahip olduğu anlaşılmaktadır (We Are Social 2018). Bu durum, kişilerin sosyal medya platformlarını kullanmalarının bir sebebinin de kendilerini ifade etme, beğenilme, takdir toplama gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu düşündürmektedir.

1.1.1.Sosyal Medyanın Özellikleri

Sosyal medyanın özellikleri Mayfield (2010) tarafından aşağıdaki şekilde belirtilmiştir (Vural ve Bat 2010):

• Katılımcılık: Sosyal medya platformları, kullanıcılarını sürekli olarak katılıma teşvik eder. Kullanıcıların arkadaşlarını ve yakınlarını üye oldukları sosyal medya uygulamasına davet etme özelliğini birçok farklı sosyal medya uygulamasında görebilmek mümkündür.

• Erişilebilirlik: Geleneksel medya organları çeşitli şirket veya kuruluşlar tarafından yönetilmektedir. Ancak sosyal medya organlarına herkes kolaylıkla erişim sağlayarak yayın yapabilme imkanına sahiptir.

• Karşılıklı konuşma: Geleneksel medya yayıncılıkları tek yönlü iletişimi benimserken sosyal medya karşılıklı iletişim ve kullanıcılarının katılımını desteklemektedir.

• Toplumsallık: Sosyal medya, toplumun dinamiklerinden beslenir ve aynı zamanda toplumu etkileme gücüne sahiptir.

• Bağlantılık: Sosyal medya platformları diğer site ve medya organları ile bağlantılıdır.

Mayfield'in belirtmiş olduğu sosyal medyanın temel özellikleri, günümüzde popüler sosyal medya uygulamalarından olan Facebook isimli sosyal medya platformunun içerik ve kullanım özellikleri açısından incelendiğinde; kullanıcılarını çeşitli grup, arkadaş vb. önerilerle katılıma teşvik ettiği, uygulama içerisinde kişilerin birbirlerinin gönderilerine (fotoğraf, metin vb.) yorum yapabilmelerine olanak sağladığı, platformun içeriğinde kişilerin birbirleriyle karşılıklı sesli veya görüntülü konuşmalarına imkan sağladığı ve yine adı geçen platformun farklı medya organları ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

Mayfield'in ortaya koymuş olduğu özellikler incelendiğinde sosyal medyanın toplum ile doğrudan ilintili ve gücünü toplumsal yaşamın dinamiklerinden aldığı söylenebilmektedir.

1.1.2.Sosyal Medya Türleri

Sosyal medya platformlarının sınıflandırılması ile ilgili net bir ayrım bulunmamakla birlikte kullanım amaçları, içeriklerinin tasarım özellikleri ve kullanıcılarına sundukları özellikler açısından değerlendirildiğinde Hazar (2011) tarafından aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır;

- Sosyal ağlar: Facebook, MySpace, Linkedin, Friendster, Friendfeed, Formspringa, PinterestXing gibi kullanıcı profili odaklı platformlar.

- Şirket blogları: Cnet, TheHuffington Post, BoingBoing, Techcrunch gibi platformlar

- Kottke, Blogger.com ve Wordpress gibi metin içerikli platformları kişisel bloglar. Twitter gibi daha kısa metin içeren platformları ise mikrobloglar.

- Youtube, Dailymotion, İzlesene, Google Videos, Yahoo Video It's on gibi platformları video paylaşım ağları.

- Flickr, Deviantart, Photosig, Fotocommunity, Photo, Photodom gibi platformları fotoğraf paylaşım ağları.

- Wikipedia, Intelipedia gibi platformları ise bilgi paylaşım ağları.

Bu sınıflandırmaya diğer sosyal medya uygulamalarından farklı olarak GSM numarası ile kaydolunan ve internet üzerinden erişim sağlanabilen, video, fotoğraf vb. içeriklerin paylaşılabildiği whatsapp, line, viber gibi çeşitli uygulamalar da dahil edilebilir.

1.1.3.Sosyal Medyanın Tarihçesi

1978 yılında Ward Christensen ve Randy Suess, arkadaşlarıyla bağlantı sağlamak ve bilgi paylaşımında bulunmak amacıyla BBS isminde bir internet sitesini oluşturmuşlardır. BBS, tarihteki ilk sosyal medya platformu örneği olarak kabul edilmektedir. 1988 yılında ise kişiler arası iletişim sağlamak amacıyla kurulan Internet Relay Chat ile birlikte birbirini tanımayan kişiler de birbirleri ile sohbet etme olanağı bulmuşlardır. Bunun üzerine 1997 yılında eski okul arkadaşlarının birbirlerine ulaşabilmeleri amacıyla kurulan Six Degrees isimli web sitesi ile birlikte sosyal medya alanında ciddi bir gelişim kaydedilmiştir (Yengin 2016).

1999 yılında faaliyete geçirilen Live Journal isimli blog sitesi ise kullanıcılarına kişisel düşünce ve yazılarını paylaşma ve paylaştıkları içeriklerin diğer kullanıcılar tarafından takip edilebilmesine imkân sunan ilk blog web sitesi olma özelliği taşımaktadır. 2002 yılından itibaren Fotolog uygulamalarının kurulmasıyla birlikte var olan sosyal ağ ve blog içerikleri aynı ortamda buluşturularak görsel öğelerle desteklenmiştir. 2003 yılı itibariyle sosyal medyaya artan ilgi farklı sosyal medya platformlarının kurulmasına zemin hazırlamıştır (Hazar 2011).

2003 yılında faaliyet göstermeye başlayan Linkedin isimli sosyal medya platformu, işveren, iş arayan ve mesleki konularda bilgi paylaşımında bulunmak isteyen kişiler için mesleki ilişkinin geliştirmesi amacıyla kurulmuştur. Bu uygulama iş hayatına yönelik ilk sosyal medya platformu olma özelliği taşımaktadır (Akar 2010).

2004 yılında ‘The Facebook’ adı ile kurulan ve yalnızca Harvard Üniversitesi öğrencilerinin kullanımına açık olan platform, 2006 yılında Facebook olarak adını değiştirmiş ve üye olmak isteyen herkesin mail adresi ile kayıt olabileceği bir platform haline dönüşmüştür. O yıllarda Facebook, kullanıcılarının birbirlerine kişisel mesaj gönderebildikleri, çeşitli sosyal gruplara katılabildikleri ve fotoğraf paylaşabildikleri bir sosyal medya platformu iken teknolojinin gelişmesi ile birlikte kullanıcılarına

mobil cihazlarından konum bildiriminde bulunabilme, uygulama üzerindeki diğer kullanıcıların fotoğraflarına etiket oluşturabilme gibi olanaklar sunmuştur (Yeniceler 2020).

Facebook'un kurulduğu dönemde diğer sosyal medya platformlarından temel farkı, kullanıcılara 'duvar' adında kişisel sayfa oluşturma olanağı sunması ve diğer kullanıcıların bu kişisel sayfalarda paylaşılanlar ile ilgili yorum yaparak ya da paylaşımı beğenerek paylaşım yapan kullanıcının sayfasında aktif rol alabilmeleridir. Ayrıca Facebook, Mayfield'in sosyal medyanın özellikleri içinde belirtmiş olduğu toplumsallık ve bağlantısallık gibi özellikleri ön plana çıkan bir sosyal medya uygulaması olmuştur (Yeniceler 2020).

2010 yılında kurulan Instagram isimli sosyal medya platformu ise fotoğraf paylaşım platformu olarak bilinmektedir. Kurulduktan kısa süre sonra çok sayıda kullanıcıya sahip olan bu platformun öne çıkan özelliği, çekilen fotoğraflara filtre adı verilen ve fotoğraflar üzerinde çeşitli değişiklikler yapılmasına olanak sağlayan sisteme sahip olmasıdır. Platformun ilgi çeken bir diğer özelliği ise kullanıcılarının bu uygulama ile çektikleri fotoğrafları farklı sosyal medya platformlarında paylaşabiliyor olmalarıdır (Can ve Koz 2018).

Whatsapp ise akıllı telefonlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş, resim, video, sesli ve yazılı mesaj gönderilebilen, SMS özelliğine benzer bir mesajlaşma uygulamasıdır. Diğer sosyal medya platformlarından farkı, bu uygulamaya bir cep telefonu numarası ile kayıt olunabilmesidir (Yusufoğlu 2017).

2011 yılının sonlarında geliştirilen Snapchat uygulaması, diğer sosyal medya uygulamalarından ayıran özellikleri ise anlık gönderide bulunma ve kullanıcıların belirlediği süre sonunda gönderileri kalıcı olarak silinmektedir (Kara 2017).

Tüm bunların yanında, sosyal medya platformlarının gün geçtikçe artması ve sosyal medyanın bireyin gerek iş gerekse sosyal yaşamının vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi sonucunda farklı sosyal medya platformlarına tek uygulama ile giriş yapma özelliği sunan Hootsuite isimli bir program geliştirilmiştir. Bu program ile birlikte farklı sosyal medya hesapları bulunan kullanıcılar tek bir program ile tüm hesaplarını yönetebilmekte ve programın ileri tarihli paylaşım yapabilme özelliği

sayesinde gün içinde istedikleri saate önceden oluşturdukları bir metin ya da fotoğrafı aynı anda birden fazla sosyal medya hesabında paylaşabilmektedirler (Koçer ve Aydın 2019)

Sosyal medya platformlarının süreç içerisindeki gelişimi ve kullanıcılarına sundukları özellikler incelendiğinde geçmiş yıllarda kurulan sosyal medya platformlarının genellikle kişilerin gerçek kimlikleri ile değil nick name ya da rumuz adı verilen sanal kimlikleri ile sosyal medyaya giriş yapmalarını destekler nitelikte içerik özelliklerine yer verdikleri, günümüzde ise sosyal medya platformları içeriklerinin kullanıcılarının gerçek kimlikleri ile sosyal medyada yer almalarına olanak verecek şekilde oluşturulduğu dikkat çekmektedir (Zinderen 2020).

1.1.4.Sosyal Medya ile İlgili İstatistiki ve Demografik Veriler

Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla beraber sosyal medya platformlarına erişim kolaylaşmış, bunun sonucunda da sosyal medya platformlarının kullanıcı sayısı ve bu platformlarda geçirilen sürede ciddi bir artış gözlenmiştir (We Are Social 2018).

We are Social isimli şirketin Digital'in 2018 raporunda 7,6 milyona ulaşan dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin akıllı telefon kullanmakta olduğu ve yalnızca 2017 yılı içerisinde akıllı telefon kullanıcı sayısının bir önceki yıla göre yaklaşık 200 milyon kadar arttığı belirtilmektedir. Bununla birlikte 2018 yılı ocak ayı verilerine göre dünya üzerinde internet kullanıcılarının sayısı 4,021 milyar iken sosyal medya kullanıcı sayısının 3.2 milyar olduğu belirtilmiştir. Sosyal medya platformlarına akıllı telefonlardan erişim sağlayan kişi sayısının ise 2.958 milyar olduğu açıklanmıştır (We are social 2018).

Bu veriler incelendiğinde 7.593 milyarlık dünya nüfusunda internet kullanıcılarının toplam nüfusa oranının %53, sosyal medya kullanıcılarının %42, akıllı telefon kullanıcılarının ise %39 olduğu görülmektedir. Bu da yaklaşık olarak internet kullanıcılarının %80'inin sosyal medya kullanıcısı olduğunu ve sosyal medya kullanıcılarının %93 ünün akıllı telefonları ile sosyal medyaya eriştiklerini ortaya koymaktadır (We are social 2018).

Sosyal medya platformlarının kullanıcı ve üye sayısının artmasının yanında sosyal medya platformlarında geçirilen sürenin de her geçen yıl arttığını bildiren Digital'in 2018 raporunda, dünya üzerinde sosyal medya platformlarında en fazla zaman geçiren ülkenin 3 saat 57 dakika ortalama ile Filipinler, en az zaman geçiren ülkenin ise ortalama 48 dakika ile Japonya olduğu bildirilmiştir. Türkiye'de ise sosyal medya kullanıcılarının sosyal medya platformlarında geçirmekte olduğu sürenin ortalama 2 saat 48 dakika olduğu belirtilmiştir (We are social 2018).

Sosyal medya platformlarını kullanan kişi sayısı Digital'in 2018 raporuna göre dünya üzerinde son bir yılda %13, ülkemizde ise %6 oranında artış göstermektedir. Bu veriler de gerek dünyada gerekse ülkemizde kompulsif sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığına yönelik gerekli önlemlerin alınması gerektiğini düşündürmektedir. İletişim odaklı olarak tanımlanabilecek olan ve cep telefonu numarası ile kayıt olunabilen mesajlaşma programları arasında dünya üzerinde en fazla kullanıcısı bulunan Whatsapp isimli platform, ülkemizde de genel nüfusun yüzde 50'si tarafından kullanılmaktadır (We are social 2018).

Sosyal medya kullanımında cinsiyet dağılımına bakıldığında ise farklı yaş gruplarında kadın ve erkeklerin farklı oranlarda sosyal medya kullandıkları görülmektedir. Tüm yaş gruplarında erkek kullanıcı sayılarının kadın kullanıcı sayısına göre yüksek olduğu görülmekteyse de 13-17 yaş grubu ve 45 yaş üzeri gruplarda bu farkın oldukça azaldığı görülmektedir (We are social 2018).

Sosyal medya kullanımının yaş grupları ile ilişkisinin incelendiği araştırmalarda ise genç nüfusun, özellikle de lise öğrencilerinin sosyal medya platformlarını daha fazla kullandıkları görülmektedir (Kuss ve Griffiths 2011).

1.2. Sosyal Medya Bağımlılığı

Uzbay (2003)' a göre bağımlılık bir nesneye, kişiye, ya da bir varlığa duyulan engellenemez istek veya bir başka iradenin boyunduruğu altına girme olarak tanımlanmaktadır. Babaoğlu (1997) bağımlılığı, bireyin herhangi bir nesne veya durum ile kurduğu ilişkide sonradan ortaya çıkan özel durum olarak tanımlamıştır. Egger ve Rauterberg (1996) ise bağımlılığı, bir maddeyi kullanmayı bırakamama ya da bir davranışı kontrol edememe durumu olarak tanımlamaktadır.

Tanımlar incelendiğinde, bağımlılığın genel olarak fiziki (madde) ve davranışsal bağımlılık olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir. Literatür tarandığında fiziksel (madde) bağımlılığa ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların çok daha eski tarihlere dayandığı görülmektedir. Davranışsal bağımlılık kavramı ise ilk kez 1985 yılında Peele tarafından ileri sürülmüştür (Arslan ve Bardakçı 2020).

Köknel (1998) davranışsal bağımlılığı belirli bir davranışın normal dışı düzen ve sıklıkla ortaya konulması ile birlikte bireyin sosyal ilişkilerinde denge kurmakta güçlük çekmesi ve bir süre sonra aile, iş ve toplumsal yaşam kalitesinin bozulması, içinde bulunduğu ortama uyum sağlayamaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Köknel 1998). Köknel'in tanımından da anlaşılacağı üzere alışkanlık haline gelmiş her davranışın bağımlılık olarak değerlendirilemeyeceği, belirli aralıklarla gerçekleştirilen davranışın bağımlılık olarak tanımlanabilmesi için belirli bir yoğunluk, sıklıkta gerçekleşmesi ve bunlarla birlikte kişinin iş, aile ve sosyal yaşamını olumsuz yönde etkilemesi gerekmektedir.

1990'lı yılların sonunda davranışsal bağımlılıkların bağımlılık olarak sınıflandırılıp sınıflandırılamayacağına ilişkin tartışmalar sürmekteyken, gün geçtikçe davranışsal bağımlılık ile ilgili yapılan çalışmalar hız kazanmış ve davranışsal bağımlılıklar arasında yer alan "Kumar Oynama Bozukluğu" DSM-V' e dahil edilmiştir. Ayrıca alışveriş yapma, seks, aşırı tüketimde bulunma gibi davranışsal bağımlılıklar ile birlikte teknolojik cihazlar ve bu cihazlarla erişim sağlanabilen internet, sosyal medya, oyun bağımlılığına yönelik yapılan araştırmalarda hız kazanmış ve internet bağımlılığı DSM-V'te daha ileri çalışmalar gerektiren ruhsal hastalıklar başlığı altında yer almıştır (Çakmak ve Tamam 2018).

1.2.1. İnternet Bağımlılığı Kavramı

Ülkemizde ve dünyada internet kullanımı bakımından en uzun sürenin sosyal medya platformlarında geçirildiği bilinmektedir. Bununla birlikte internet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalar dikkate alındığında, internet kullanıcılarının sosyal medya platformlarında geçirdikleri sürenin aynı zamanda internette çevrim içi geçirilen süre olarak değerlendirilmesi nedeniyle sosyal medya bağımlılığının internet bağımlılığından bağımsız olarak açıklanamayacağı düşünülmektedir.

İnternet bağımlılığı kavramı ilk olarak 1995 yılında Goldberg tarafından ileri sürülmüş olup bu konuda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar Young (1996)'un kişilerin internet kullanımlarıyla psikososyal durumları ve sosyal yaşamlarında yaşadıkları olumsuz deneyimler arasında ilişki bulunduğunu ifade etmesiyle hız kazanmıştır (akt Eşği 2014).

İnternet bağımlılığı; interneti aşırı kullanma isteğinin önüne geçilememesi, internet olmadan vakit geçirmekten keyif almama, internete erişim sağlanamadığı durumda saldırganlık, sinirlilik ve kaygı gibi duyguların yaşanması ile birlikte bireyin aile, iş ve sosyal yaşamındaki dengenin bozulması şeklinde tanımlanmaktadır (Ergin ve ark 2013).

Literatür incelendiğinde internet bağımlılığının sebepleri ile ilgili Suler'in İnternet Bağımlılığı Kuramı, Young'ın 4 faktör kuramı, Bilişsel Davranışçı Kuram, Nörobiyolojik Kuram, Grohol'ün Patolojik İnternet Kullanım Modeli, Sosyal Beceri Eksikliği Kuramı gibi farklı kuramların yer aldığı görülmektedir (Soydan 2015).

Farklı alan ve sektörlerde farklı işlevlere sahip olan internet teknolojisi ile ilgili ortaya konulan kuramlar arasında sosyal medya platformları ile doğrudan ilintili olduğu değerlendirilen, internet ile birlikte sosyal medya bağımlılığının nedenlerini de açıkladığı düşünülen Dört Kategori Kuramında Young (1997), sosyal destek, yaşam koşulları, cinsel ergi (kişinin sosyal çevresinde erişemediği cinsel hazza erişme) ve yeni bir karakter yaratma olmak üzere internetin bağımlılığının nedenlerini dört unsurla şu şekilde açıklamıştır:

- Sosyal Destek; Young (1997), kişinin internette belirli bir sosyal gruba üye olmasının ve sürekli bu grubu takip etmesinin sonucunda o kişilerle etkileşim kurabilme imkânı bulabildiğini ve bunun sonucunda sürekli olarak sosyal medya ve internete erişim sağlamak istediğini belirtmektedir. Young (1997) depresif belirtiler gösteren ve düşük benlik profiline sahip kişilerin aradıkları sosyal desteği sosyal medya platformlarında bulabildiklerini, bu nedenle de interneti ve sosyal medyayı kullanmaya daha yatkın olduklarını belirtmektedir.

- Yaşam koşulları; Young (1997) tarafından içinde bulunduğu sosyal şartlar gereği (iş, hastalık, engel durumu vb.) evinden dışarıya çıkıp sosyalleşme

imkânı bulamayan veya çeşitli nedenlerden dolayı çevresindeki insanlarla çok fazla iletişim kurabilme fırsatı bulamayan kişilerin diğer kişilere göre internet ve sosyal medya bağımlısı olma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

- Cinsel Ergi: Young (1997), kişilerin internette ve çeşitli sosyal medya uygulamalarında fetişizm, eşcinsellik, swinger yaşam gibi farklı cinsel duygularını sanal olarak yaşama imkânı veya gruptaki üyeler ile toplumsal yaşamda yüz yüze görüşebilme imkânı bulmaları nedeniyle sosyal medya platformları ve internet sitelerini çok sık ziyaret ettiklerini belirtmiştir.

- Yeni Bir Karakter Yaratma: Young (1997), sanal ortamın bireye olmak istediği veya çeşitli kişilik özelliklerine sahip herhangi bir karakter oluşturma ve bu karakter ile çeşitli kişilerle iletişim kurma imkânı sağladığını ve olmak istediği karakter üzerinden diğer bireylerle iletişime geçmenin kişiye büyük bir haz verdiğini belirtmektedir.

1.2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Kavramı

Sosyal medya bağımlılığı, kişinin yoğun bir biçimde sosyal medya platformlarına erişme isteği duyması, erişim sağlayamadığı takdirde sinirlilik, huzursuzluk, öfke gibi duygular yaşaması ve belirli bir süre sonra iş, aile ve sosyal yaşamının olumsuz yönde etkilenmesi olarak tanımlanabilir.

Genel anlamda bağımlılığın nedenleri incelendiğinde biyo-psiko-sosyal faktörlerden kaynaklandığı bilinmektedir. Sosyal medya bağımlılığı için de aynı faktörlerin geçerli olduğu, sosyal medya bağımlılığına neden olan faktörlerin madde bağımlılığı ve diğer davranışsal bağımlılıklar ile aynı temelde olduğu görülmektedir (Demetrovics ve Grifitths 2012).

Brown (1993) bir davranışın bağımlılık olarak nitelendirilebilmesi için genel olarak altı temel bileşenin var olması gerektiğini vurgulamıştır. Belirginlik, duygu durum düzenleme, tolerans, çekilme belirtileri, çatışma ve tekrarlama gibi bileşenlere sahip olması gerektiğini belirtmiştir (Griffiths 1996). Brown tarafından ileri sürülen bu altı temel bileşenin sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisini Şentürk (2017) şu şekilde açıklanmıştır;

1) Belirginlik: Bağımlı olunan davranışın kişinin yaşamındaki en önemli davranış haline gelmesi sonucunda kişinin düşüncelerine, duygularına ve diğer davranışlarına hâkim olamamasıdır.
2) Duygu durum düzenleme: Kişilerin sosyal medyayı kullanmaları sonucunda ortaya çıkan geçmiş deneyimlerini ifade etmektedir. Aynı deneyimin farklı zamanlarda farklı duygular uyandırması (olumlu ve olumsuz duygular) durumudur.
3) Tolerans: Kişinin geçmişte deneyimlediği olumlu sonuçları elde etmek adına sosyal medya kullanımını giderek arttırması durumudur.

4) Çekilme belirtileri: Bireyin sosyal medya platformlarında paylaşımda bulunamaması ya da diğer kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen paylaşımları takip edememesi halinde ortaya çıkan olumsuz duygulanımı ifade etmektedir.

5) Çatışma: Bireyin sürekli sosyal medya ile ilgilenmesinin sonucu olarak çevresi veya kendisi ile çatışma içerisine girmesidir.

6) Tekrarlama: Bireyin sosyal medya kullanımına son vermek adına yoğun çaba sarf etmesi, bir süreliğine durdurabilse dahi ilerleyen süreçlerde yeniden kullanıma başlaması durumudur.

Sosyal medya bağımlılığına veya aşırı sosyal medya kullanımına neden olan en önemli unsurun; kişinin başkalarının yaşadığı güzel, heyecan verici, ilgi çekici deneyimlerden haberdar olamama, yeni gelişmeleri kaçırma, gelişmelere yetişememe korkusu ile bunların kişide yarattığı sinirlilik, huzursuzluk, endişe ve eksiklik hissi olduğu ve bu durumun FOMO (Fear of Missingout) olarak kavramsallaştırıldığı ileri sürülmektedir (Buglass ve ark 2017).

Yapılan bir çalışmada, FOMO yaşayan bireylerin sosyal medyayı yoğun şekilde kullanan bireylerdeki gibi yaşam memnuniyetinde, yaşam kalitesinde, sosyal işlevselliklerinde düşüş ve karmaşık duygulanım yaşadıkları gözlendiği belirtilmektedir (Przybylski ve ark 2013).

Sosyal medya bağımlılığının nedenleri ve oluşumu; bilişsel-davranışçı, sosyal beceri ve sosyal bilişsel model olmak üzere üç farklı bakış açısıyla açıklanmıştır (Turel ve Serenko 2012, akt Şentürk 2017):

1) Bilişsel-davranışçı model: Bu model, sosyal medyanın yoğun ve aşırı biçimde kullanılmasının çarpık, rasyonel olmayan, kalıplaşmış bilişlerden kaynaklandığı ve çevresel faktörler tarafından desteklenmesi sonucunda bağımlılık yaratacak düzeye ulaşıp kompulsif biçimde tekrar ederek gerçekleştiğini savunmaktadır.

2) Sosyal beceri modeli: Bu model, sosyal medyanın yoğun ve aşırı biçimde kullanılması, insanların kendilerini ifade etme becerilerinde yaşadıkları zorluklar sebebiyle sanal ortamda gerçekleştirilen iletişimi yüz yüze iletişime tercih etmelerini ve bu yeni iletişim biçimini yüz yüze gerçekleşen iletişimin yerine koymalarından ileri geldiğini savunmaktadır.

3) Sosyal bilişsel model: Bu model ise sosyal medya bağımlılığını bireyin toplumsal yaşamdan edinemediği olumlu beklentilerini, sosyal medyaya yöneltmesi ile bireyin özdenetim eksikliklerinin birlikteliğine bağlamaktadır.

1.2.3. Nomofobi Kavramı ve Sosyal Medya Bağımlılığıyla İlişkisi

Problemli cep telefonu kullanımı ve diğer bir adıyla akıllı telefon bağımlılığı (nomofobi), sosyal medya bağımlılığını da içeren çok boyutlu bir bağımlılık olarak tanımlanabilir. Akıllı telefon bağımlılığı; çağrılara ve mesajlara anında cevap verme isteği, sürekli gelen çağrı veya mesajın bulunup bulunmadığının kontrol edilmesi, kontrol edilemediği takdirde olumsuz duyguların eşlik etmesi, sürekli olarak erişilebilir olma ve akıllı telefon ile zaman geçirme isteği gibi duygu ve davranışları içinde barındırmaktadır (Gezgin ve ark 2017).

We are Social isimli şirketin "Digital'in 2018" isimli raporunda sosyal medya kullanıcılarının büyük çoğunluğunun bu sosyal medya uygulamalarına akıllı telefonlar aracılığı ile eriştiği dikkate alındığında sosyal medya bağımlılığı ile problemli cep telefonu kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı ve nomofobi (no mobile fobia) arasında güçlü bir ilişki ve döngünün olduğu görülmektedir (Şentürk 2017).

1.2.4. Sosyal Medya Bağımlılığının Olumsuz Etkileri

Bilişim ve internet teknolojileri gün geçtikçe kendisini yenilemekte ve değişime uğramaktadır. Buna paralel olarak internet ve sosyal medyaya duyulan ilgi gün geçtikçe artmaktadır (Arısoy 2009). Bununla birlikte, sosyal medyanın yoğun biçimde kullanımı fiziksel, sosyal ve psikolojik problemlere yol açmaktadır. Yapılan çalışmalarda; sosyal medya bağımlılığı olan kişilerin sosyal medya platformlarına erişemediklerinde, madde bağımlılarının madde yoksunluğuna düştüklerinde gözlemlenen huzursuzluk, sinirlilik, kaygı gibi benzer belirtiler görüldüğü belirtilmektedir (Özsoy 2010). Bu belirtilerin sonucunda da bireyin; iş, aile ve sosyal ilişkileri bozulmakta, akademik başarısı düşmekte, birey içinde bulunduğu ortama yabancılaşmaktadır.

Ayrıca internet ve sosyal medya bağımlılığının sedanter yaşama zemin hazırladığı ve beraberinde obezite, eklem rahatsızlıkları, karpal tünel sendromu (el ve parmaklarda şişme ve uyuşma) duruş bozukluğu, omurga rahatsızlıkları gibi çeşitli fiziksel hastalıklara yol açtığı görülmektedir (Yeşilay 2017).

Bunların dışında kişinin sürekli sosyal medya yolu ile iletişim kurması ve sanal iletişimi yüz yüze olan iletişime tercih etmesi, sosyal medya platformları aracılığı ile iletişim içerisinde olduğu kişilerin sanal profillerinde paylaştıkları tüm gelişmeleri o kişilerin sosyal yaşamında var olan gelişmeler olarak değerlendirmeye başlamasına neden olmaktadır. Bu durum bireyin karşısındaki kişinin sanal profiline karşı aşırı hayranlık duymasına ve bunun sonucunda kendisini yetersiz, başarısız ve mutsuz hissetmesine yol açabilmektedir.

İnsanların büyük çoğunluğunun sosyal medya platformlarına akıllı cihazlarından erişim sağladığı dikkate alındığında, sosyal medya bağımlılığı veya sosyal medyanın yoğun biçimde kullanılması sürekli mobil cihaz veya akıllı telefonu kontrol etme isteği, cihaza erişilemediğinde duyulan yoğun endişe, huzursuzluk hissi olarak tanımlanan nomofobinin oluşumunu desteklemektedir (Caplan 2013).

Bunlarla birlikte, sosyal medyanın yoğun biçimde kullanılması, internette saatlerce başkalarının fotoğraflarına bakma olarak tanımlanan photolurking, birçok farklı sanal sözlüğe saatlerce katkıda bulunma isteği olarak tanımlanan ve wikipedializm olarak adlandırılan çeşitli olumsuz davranışlara da yol açmaktadır (Karadağ ve ark 2016).

1.2.5. Sosyal Medya Bağımlılığının Tedavisi

Sosyal medya bağımlılığının tedavisindeki temel amaç; modern ve post modern toplumlarda gerek iş gerekse sosyal yaşamın önemli bir parçası haline gelmiş olan sosyal medya platformlarının kullanılmasına son vermek değil kullanım sıklığını düzenleyerek kontrollü kullanımını sağlamak olmalıdır.

Sosyal medya bağımlılığı tedavisinde, diğer bağımlılık tedavilerinde olduğu gibi vakanın biyo-psiko-sosyal yönden ele alınması gerekmektedir (Griffith 2005). Bu nedenle tedavi ekibinin multidisipliner yaklaşım çerçevesinde psikiyatr, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, iş uğraş terapisti gibi farklı meslek mensuplarından oluşması tedavinin etkililiğini arttıracağı düşünülmektedir.

Tedavi sürecinde, öncelikle kişinin bağımlılığı kabullenme düzeyi ve tedaviye bakış açısı ile birlikte aşırı internet kullanımının altında yatan başka sebeplerin bulunup bulunmadığı iyi araştırılmalı, tedavi bu etkenler dikkate alınarak planlanmalıdır (Arısoy 2009).

Sosyal medya bağımlılığının tedavisinde, ilaç kullanımı, bilişsel davranışçı terapi, motivasyonel görüşme gibi çeşitli teknik ve yöntemler kullanılmaktadır (Şentürk 2017).

Bilişsel-davranışçı terapi yaklaşımıyla; öncelikle kişinin düşünce sistemi araştırılarak kalıplaşmış düşüncelerinin kişinin davranışları üzerine olan etkisi belirlenir. Akabinde, kişinin sosyal medya platformları kullanımı ile ilgili çarpık ve kalıplaşmış bilişlerin ortadan kaldırılarak yerine alternatif düşünce sistemi oluşturulmaya çalışılır (Beck 2008).

Değişimin kişinin özgür seçimine bırakılarak hastanın değişim sağlamak istediği konu ile ilgili içsel motivasyonunu arttıran motivasyonel görüşme tekniğinde

ise; öncelikle bireyin sosyal medya bağımlılığından kurtulmak istemesi ve bunun gerekliliğine ikna olmuş olması ile birlikte bağımlılıktan kurtulmayı gerçekleştirebilmesi için bağımlılığın kendisinde oluşturduğu zararı doğru olarak tanımlayabilmesi, şu an bulunduğu yer ile tedavinin sonucunda (bağımlılıktan kurtulduğunda) olmak istediği yer arasındaki farklılıkları ve çelişkileri görmesi gerekmektedir. Ayrıca bazı antidepresan grubu ilaçların, internet ve sosyal medya bağımlılığının tedavisinde yararlı olduğunu öne süren çalışmalar bulunmaktadır (Dell'Osso 2008).

Tedavi ekibinin gerçekleştireceği bu yaklaşım ve yöntemler ile birlikte; sosyal medyada geçirilen zamanı sınırlandırmak, kullanılmakta olan mobil cihazlara sosyal medya uygulamaları tarafından gönderilen bildirim uyarılarını iptal etmek, mobil cihazların sosyal medya platformlarına erişimini sınırlandıran uygulamaları kullanmak, iş saatlerinde veya okulda sosyal medya platformlarına giriş yapmamak, sosyal medya platformlarını ziyaret etme sıklığı ve süresine yönelik günlük bir plan oluşturmak ve bu planın dışında sosyal medya platformlarını ziyaret etmemek gibi bireye özgü stratejiler, sosyal medya bağımlılığının tedavisinde bireyin kendi kendisine uygulayacağı müdahaleleri oluşturmaktadır (Andreassen 2015).

1.3. Aile

Literatürde ailenin işlevi, sorumlulukları ve yapısal özelliklerini ortaya koyan farklı tanımlar yer almaktadır. Şahinkaya (1975)'ya göre aile; evlenme, kan veya evlat edinme yollarıyla birbirine bağlanmış, aynı çatı altında yaşayan, aynı geliri paylaşan, üstlendikleri çeşitli roller çerçevesinde birbirlerini etkileyen, kendilerine özgü bir kültür oluşturup bu ortak kültürü kuşaktan kuşağa sürdüren ve en az iki kişiden oluşan insan topluluğudur.

Köknel (1991) aileyi, aralarında evlilik, kan ve çocuk bağı bulunan, bir çatı altında yaşayan, ortak geliri paylaşan, kendilerine özgü benzer görgü, inanç ve değerleri bulunan, toplumsal rolleri ile iletişim ve etkileşim içine giren bireylerden oluşan en küçük toplumsal kurum olarak tanımlamıştır (Gürakar Ladiper 1991).

Richter ise aileyi tanımlarken, aile üyelerinin etkileşimini vurgulamış ve ailenin, bireylerin birbirleriyle en yakın ve yakın olduğu kadar da karmaşık ruhsal ilişki ve etkileşim içinde bulundukları bir ortam olduğunu ileri sürmüştür (Bulut 1993).

Gladding (2002), ailede çocuğun bakım sorumluluğunu ön plana çıkarmış ve aileyi; akrabalık bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin bireylerin çocukların bakma sorumluluğunu paylaştığı, sosyal, duygusal ve ekonomik boyutlarıyla toplumun temel yapısını oluşturan kurum olarak tanımlamıştır.

Goldenberg ve Goldenberg (2007), üyelerinin gereksinimleri ve bağlılıklarını vurgulayarak aileyi; bireylerinin birbirlerine sevgi, duygusal yakınlık, karşılıklı bağlılık, yoldaşlık, sosyallik, kalıcı ilişki ve tüm diğer ihtiyaçlar açısından bağlı olmalarını sağlayan bir kurum olarak tanımlamıştır (akt Çalışkan 2017).

Cohen (2006) ise daha genel bir tanımlama ile aileyi "doğum, evlilik, evlatlık edinme veya tercih yoluyla bir ilişkisi olan ve bir hanede birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu küme" olarak nitelendirmiştir (Akt Canatan ve Yıldırım 2011).

Aile kurumu gerek yapısal gerekse işlevsel yönden, içinde bulunulan dönem ve toplumun kültürel özelliklerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Farklı dönemlerde yapılmış mevcut tanımlamalar bulunmakla birlikte, aile ile ilgili evrensel ve sürekli olarak geçerliliğini koruyabilecek bir tanımlamanın yapılabilmesi oldukça zordur. Ancak, mevcut tanımlar incelendiğinde ailenin en az iki kişiden meydana geldiği, üyelerinin ortak bir çatı altında yaşamını sürdürdüğü, üyeleri arasında duygusal bağın bulunduğu, üyelerin farklı roller üstlendiği ve üyeler arasında kendine has, spesifik bir etkileşimin bulunduğu anlaşılmaktadır.

1.3.1 Aile Türleri ve Ailenin Tarihsel Gelişimi

Literatür incelendiğinde; aile içi egemenlik (anaerkil, ataerkil, eşitlikçi), ailenin üye sayısına göre büyüklüğü (geniş, çekirdek), eşlerin evlenme şekilleri, ailenin ikamet ettiği bölge (köy, kasaba, kent), eşlerin ikamet biçimleri (patrilokal, matrilokal), üyelerin eş sayıları (monogami, poligami) gibi çeşitli faktörlere göre farklı aile sınıflandırmalarının mevcut olduğu görülmektedir. Bununla birlikte literatürde en

sık rastlanılan aile sınıflandırmasının, birden fazla kuşağın aynı çatı altında yaşamını sürdürdüğü geniş aile ve anne, baba, evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek aile olduğu görülmektedir (Güler ve Ulutak 1992).

Son yıllarda aile ile ilgili yapılan çalışmaların hız kazanması ile; üye sayıları gereği çekirdek aile olarak değerlendirilen ancak kendi aralarında benzer özellikler ve benzer dinamiklere sahip olan, başta parçalanmış aileler olmak üzere, eşcinsel aileler, çift kariyerli aileler, tekrar evlilikle oluşan aileler gibi farklı aile türlerin var olduğu ve bu ailelerin çekirdek aileden ayrı olarak değerlendirilmesinin gerektiği ortaya çıkmıştır (İslam 2019).

Aile ile toplumsal yapı arasında karşılıklı bir etkileşim süreci mevcuttur. Aile yapısındaki değişmeler toplumu, toplumsal gelişmelerde aileyi doğrudan etkilemektedir. Tarihsel süreç içerisinde, dünya üzerinde aile kurumunun değişime uğramasına neden olan faktörler; ekonomik faktörler, politik faktörler, sanayi ve teknolojinin gelişmesi ile ortaya çıkan faktörler olarak sıralanabilir (İslam 2019).

Ülkemizde de başta sanayileşme olmak üzere ekonomik, politik gelişim ve değişim sonucunda aile yapısında değişiklikler yaşanmıştır. Cumhuriyet döneminde nüfusun büyük çoğunluğu kırsal kesimde yaşamını sürdürmekteyken yaygın olan köy ve kasaba aileleri, sanayileşme ve kentleşme ile birlikte yerini kırsal kesimden şehir merkezlerine göç sürecine uyum sağlamaya çalışan geçiş ailelerine ve şehir merkezlerinde yaşamını sürdüren kent ailelerine (çekirdek) bırakmıştır (İslam 2019).

Ülkemizde aile yapısının tarihsel gelişim sürecini de ortaya koyan, köy ailesi (geniş aile), kasaba ailesi (geniş aile), geçiş süreci ailesi ve kent ailesi (çekirdek) olarak sınıflandırılan aile türlerine aşağıda yer verilmiştir (İslam 2019).

Köy ailesi (Geniş aile); genellikle ana, baba, çocuklar, torunlar ve yakın akrabaların aynı çatı altında yaşamını sürdürdüğü, tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan aile türüdür. Bu tür ailelerde evlilikler erken yaşta gerçekleşir ve boşanma oranları oldukça düşüktür. Büyükbaba ailenin hakimidir. Cinsiyete dayalı iş bölümü ve davranış biçimleri görülmektedir (Kocacık 1986).

Kasaba ailesi (Geniş Aile); ana, baba, çocuklar ve büyük ailenin bir arada yaşamını sürdürdüğü köy ailesine göre evlenme yaşının biraz daha yüksek olduğu, ailede genellikle baba ve erkek çocuğun esnaf veya işçi olarak çalışarak geçimini sağladığı aile türüdür (İslam 2019).

Geçiş ailesi (Çekirdek aile); sanayileşme ve kentleşme sonucunda kırsal kesimden şehir merkezine göç edilmesi ile birlikte ortaya çıkan aile tipidir. Ailenin geçimi, baba başta olmak üzere aile üyelerinin işçi ve benzer statülerde çalışması ile sağlanmaktadır. Aile üyeleri, kültürel değerlerini ve mevcut dinamiklerini sürdürmekle birlikte herhangi bir şekilde kent aileleri ile de ilişki içerisinde bulunmaları nedeniyle kültürel anlamda bocalama yaşamaktadırlar. Evlilik yaşı köy ailesine göre daha yüksek iken kent ailelerine göre daha düşüktür. Ailede genellikle erkek egemenliği devam etmektedir (Merter 1990).

Kent ailesi (Çekirdek aile); anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan, aile üyelerinin biri veya daha fazlasının sanayi veya hizmet sektöründe maaşlı ya da serbest meslek sahibi olarak çalışarak geçimin sağlandığı aile biçimidir. Evlenme yaşı, eğitim veya iş deneyimi kazanma gibi süreçlerden dolayı yüksek olup boşanma köy ve kasaba ailesine oranla daha yüksektir. Ailede, kadın ve çocuklar da söz sahibi ve karar mekanizmalarına katılım göstermekte olup cinsiyete dayalı rol ve davranışlar köy ve kasaba ailesine göre daha az görülmektedir (İslam 2019).

Sanayileşme ile birlikte yaygınlaşan kent ailesi (çekirdek) postmodernizm sürecinde, teknolojinin yaygınlaşması, temel hak ve özgürlüklere yönelik gelişmeler yaşanması, kadına yönelik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, kadının iş gücüne katılımı ve ekonomik özgürlüğü, boşanmaların artması gibi sosyal ve ekonomik olgular ile birlikte değişime uğramıştır (Keskin 2014).

Yaşanılan bu değişiklikler çekirdek (kent ailesi) ailenin içerisinde farklı dinamik ve farklı özellikler gösteren ailelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu ailelerin tek tip çekirdek ailenin özellikleri ile açıklanamayacak olması nedeniyle farklı aile sınıflandırmaları ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan farklı aile sınıflandırmaları ve temel özellikleri şu şekildedir (Keskin 2014).

Tek ebeveynli aile; Literatürde parçalanmış aile olarak da adlandırılan tek ebeveynli aile, çocukların sorumluluğunu çoğunlukla anne olmak üzere ebeveynlerden birinin üstlendiği aile türüdür. Anne ve babanın boşanması, anne ve babadan birinin vefatı veya ebeveynlerden birinin uzun süre evden uzak kalma mecburiyeti gibi farklı nedenler ile birlikte tek ebeveynli ailelerin %60'ı ayrılma ya da boşanma sonucu ortaya çıkmıştır (Demir ve Çelebi 2017). Ekonomik sorunlar ile birlikte toplum tarafından kabul edilmeme ve dışlanma bu tür ailelerin sıklıkla karşılaştığı problemlerdir. Ülkemizde hane halklarının %12'sini tek ebeveynli aileler oluşturmaktadır. Toplam hane halklarının; %9'u anne ve çocuklarından, %2'si ise baba ve çocuklarından oluşmaktadır (TÜİK 2016).

Tekrar evlilikle oluşan aile; Literatürde eklemli veya birleştirilmiş aile olarak da adlandırıldığı görülen bu aile türü; eşlerden birinin veya her ikisinin daha önce gerçekleştirmiş oldukları evlilik veya evliliklerinden dünyaya gelen çocuk ya da çocuklarının eşler ile bir arada yaşamını sürdürdüğü aile türüdür. Ülkemizde artan boşanma oranları sonucunda bu tür aileler daha fazla görülmeye başlamıştır. Ülkemizde mevcut hukuk sisteminde yeni uygulanmaya başlanan "ortak velayet" kararı ile birlikte tek ebeveynli aile sayısında düşüş, tekrar evlilikle oluşan ailelerin sayısında ise artış olacağı düşünülmektedir (Şentürk 2008).

Çift kariyerli aile; Çift kariyerli evlilikler (dual-careermarriage) veya iki kariyerli aile (dual-careerfamily) olarak da adlandırılmaktadır. Literatürde, çift kariyerli aile kavramı, her iki eşin çalıştığı aile (dualworker) veya çift gelirli (dual-income) aile kavramından farklı olarak değerlendirilmiştir. Çünkü bu aileler birbirinden farklı özellik ve dinamikler göstermektedir(Yılmaz 2009). İki çalışanlı aile ile çift kariyerli aile kavramlarındaki farkın ortaya çıkarılabilmesi için "meslek" ve "iş" kavramlarını incelemek gerekmektedir. İş kavramı, sadece gelir getiren bir araç olarak açıklanmakta iken meslek kavramı, gelir getiren bir araç olmakla birlikte kişinin tüm hayatını kapsayan ve şekillendiren bir kavram olarak açıklanmaktadır (Yılmaz 2009). Karadoğan (2009), çift kariyerli ailelerin karşılaştıkları sorunları eşlerin birbirine ve çocuklarına yeterli zaman ayıramamaları, çocuğun bakımı ile ilgilenecek birisinin bulunamaması, ev işlerinin aksaması, iş ve aile yaşamı arasındaki rol çatışması olarak sıralamıştır. Bunların dışında kariyer gereği ailenin

veya eşlerden birinin belirli süreler veya sürekli olarak yer değiştirmesi (tayin, eğitim vb.) de bu aile türünde görülen temel problemlerdendir. Ailedeki iş bölümü ve görev dağılımı cinsiyete dayalı değil kişisel eğilim ve ebeveynlerin çalışma saatleri esas alınarak belirlenmektedir. Çift kariyerli ailelerde, eşitlikçi anlayış hâkim ve karar alma süreçlerinde eşler ortak katılım göstermektedir.

Çocuksuz aile; çocuk sahibi olmak isteyip yaş veya sağlık sebebi ile olamayan ailelerdir. Bu tür aileler çocuk sahibi olma girişiminde bulunmuş olmaları sonucu gerek ekonomik gerekse psiko-sosyal yönden yıpranmışlardır. Çocuksuz ailelerde, kadının çocuk dünyaya getirememesi sebebiyle terk edilmesi ve toplum baskısı oldukça fazla görülmektedir. Ayrıca yalnızlık ile depresyon başta olmak üzere çeşitli ruhsal hastalıklar arasında bulunan ilişki dikkate alındığında çocuksuz ailelerde eşlerin, evliliğin ilerleyen yıllarında yalnızlık ile birlikte depresyon ve çeşitli ruhsal hastalıklara yakalanma ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilir (Özşirin 2019).

Eşcinsel Aile; literatürde gey/lezbiyen aile olarak da yer verilen eşcinsel aile, ebeveynlerin homoseksüel cinsel kimliğe sahip bireylerden oluştuğu aile türüdür. Eşcinsellik, bireyin kendi cinsiyetinden bir bireye duygusal ve cinsel yönden ilgi ve istek duymasıdır (Mondimore 1999). Bu aile tipinde çocuklar, ebeveynlerin önceki evliliklerinden dünyaya gelmiş olabileceği gibi, yapay döllenme ya da evlat edinme yoluyla da ailenin bir üyesi olmuş olabilmektedir. Ülkemizde bu tür evlilikler gerek hukuki gerekse heteronormatif düzenden dolayı gerçekleşmemektedir. Ancak çeşitli eşcinsel dernekleri çok sayıda eşcinsel çiftin bir arada yaşamını sürdürdüğünü ileri sürmektedir (Şentürk 2008).

Yaşlı aile; eşlerin 65 yaş ve üstünde olduğu ailelerdir. Hiç çocuk sahibi olmamış olabilecekleri gibi genellikle çocukları evden ayrılmış olan ve eşlerin birlikte yaşamını sürdürdüğü ailelerdir. Yaşlı ailenin üyeleri, başta sağlık problemleri olmak üzere sosyal ve kültürel gereksinimlerinde kendi kendilerine yeterli olmamaları gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Özellikle Avrupa ülkelerinde yaşlı nüfusun hızlı bir biçimde artmış olması ve artmaya devam etmesi ile birlikte bu ailelere yönelik yapılan çalışmalar hız kazanmıştır.

Aile reisinin büyük anne/babalar olduğu aile: Tek ebeveynli ailelere büyük anne, büyükbaba veya her ikisinin de katılımıyla oluşan aile türüdür. Yapılan araştırmalar, bu tür aileler içerisinde yaşamını sürdüren ergenlerin, tek ebeveyn ile yaşamını sürdüren ergenlere göre daha az gelişimsel problem yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Kale 2015). Ülkemizde geleneksel aile türünün gitgide azalmasına karşın geleneksel değerlerinin bireyler üzerindeki etkisinin hala devam etmekte olması dolayısıyla ülkemizde bu tür aile yapısına oldukça fazla rastlanılmaktadır. Bu tür aile yapısının oluşmasında geleneksel değerler ile birlikte, tek ebeveynli ailelerin üzerindeki toplumsal baskı, çalışan ebeveynin çocuğun bakımı ile ilgili desteğe ihtiyaç duyması gibi nedenlerde önemli rol oynamaktadır**.**

Asker Aileleri; ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin profesyonel asker olduğu aile tipidir. Aile üyelerinin her ikisinin de profesyonel asker olduğu aile aynı zamanda çift kariyerli aile olarak da sınıflandırılabileceğinden dolayı çift kariyerli ailelerin temel özellikleri bu aileler içinde geçerli olmaktadır. Meslekleri gereği yurt dışında veya riskli bölgelerde uzun süre görev yapma durumları söz konusu olduğu için bu ailelerde çocuğun sorumluluğu belirli bir süre tek bir ebeveynin üzerinde olabilmektedir. Ülkemizde meslekleri gereği sürekli yer değiştirmeye tabi olmaları dolayısıyla sosyal çevre ve sosyal destek sistemini oluşturan kişiler sık değişmekte ve büyük çoğunluğu yine kendileri gibi asker aileleri olmaktadır. Sürekli yer değiştirmeye tabi olmaları çocukları akademik yönden de olumsuz olarak etkilemektedir (Sargın 2018). Tüm bunlarla birlikte eşlerin riskli bölgelerde görevlendirildikleri ya da görevlendirilme ihtimalinin söz konusu olduğu durumlarda aile içerisinde yaşanan stres ve kaygı gerek çocuklar gerekse eşleri olumsuz yönde etkilemektedir (Sargın 2018).

1.3.2. Ailenin İşlevselliği

Sosyal bir kurum olan ailenin tüm diğer kurumlar gibi toplum içerisinde belirli görev ve rolleri bulunmaktadır. Aile bu görevleri yerine getirirken kendi bütünlüğünü ve üyelerinin bireysel refahını sağlamaktayken aynı zamanda içinde bulunduğu topluma hizmet etmektedir. Toplum içerisinde farklı kurumların işlevlerini geçici veya sürekli olarak diğer kurumlar üstlenebilmektedir ancak aile kurumunun rol ve görevlerini, farklı bir kurumun birebir yerine getirebilmesi mümkün değildir. Bu

nedenle ailenin sağlıklı bir biçimde işlevlerini yerine getirmesi veya diğer bir deyişle ailenin işlevselliği gerek aile üyeleri gerekse içinde yaşanılan toplumun her bir ferdi için büyük önem taşımaktadır.

Walsh (2012)'e göre ailenin işlevselliği; ailenin hedeflerini, aile kurumunun üyelerine sağladığı duygusal desteği, aile üyelerinin iyi oluşlarını geliştirmeleri için gösterdikleri teşvikleri kapsamakta olup; ailenin iletişim ve etkileşimlerini yansıtmaktadır. Bununla birlikte ailenin işlevselliği; ailenin kültürel özellikleri, içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel dinamikleri, ailede meydana gelen kriz durumları gibi çeşitli faktörlerden de etkilenmektedir (akt Çalışkan 2017).

Ogburgn'a göre ailenin işlevleri; ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek, aile üyelerinin birbirini koruması ve karşılıklı sevgi ortamı yaratmak olmak üzere 7 grupta toplanmıştır (akt Ünal 2009).

Bishop ve arkadaşları (1993) ise aileyi sistem yaklaşımı çerçevesinde ele alan MC Master modeli çerçevesinde problem çözme, aile içi iletişim, ailede rol kavramı, duygusal tepkiler, duygusal katılım ve davranış denetimi olmak üzere ailenin işlevselliğinin 6 boyutu olduğunu ve bu boyutların gerçekleştirilebilme düzeyine göre ailelerin sağlıklı ya da sağlıksız olarak nitelendirilebileceğini ifade etmişlerdir. MC Master modelinin 6 boyutu şu şekilde açıklanmaktadır:

●Problem Çözme: Aile üyelerinin problem çözme becerileri ailenin problem algısı ve problem çözme stratejilerini belirler. Bununla birlikte üyelerinin birbirleri ile olan iletişim ve etkileşimi sonucunda her ailenin kendisine özgü problem çözme yöntemleri ortaya çıkar. Problemin doğru şekilde tanımlanıp aile üyelerinin birbirlerini suçlamadan problem üzerine konuşup çözmek için çaba göstermeleri, sağlıklı bir problem çözme stratejisi olarak gösterilmektedir. Zorbaz ve Owen (2013), ailenin sağlıklı olabilmesinin koşullarından birinin problem çözme becerisi diğer bir deyişle krizle baş edebilme yeteneği olduğunu belirtmişlerdir.

●Aile İçi İletişim: Aile üyelerinin birbirleri ile olan iletişimleri sonucunda ailenin iletişim örüntüleri ortaya çıkmaktadır. Her ailenin kendine özgü spesifik bir iletişim örüntüsü bulunmaktadır. Aile üyelerinin kendilerini, diğer üyelere karşı doğru

ve net bir biçimde ifade edebilmesi ailenin işlevselliğini sürdürmesi için büyük önem taşımaktadır. Genel olarak iletişim türleri; doğrudan-dolaylı ya da açık-kapalı olarak sınıflandırılabilir. Aileler yaşam döngüleri boyunca gerek duygusal gerek fiziksel çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Sağlıklı aileler, söz konusu problemlerini çözmek için dolaylı ve kapalı iletişim değil doğrudan açık iletişim kurabilen ailelerdir.

●Ailede Roller: Ailede rol kavramı, aile üyelerinin görev, sorumluluk ve sınırlıklarının farkında olarak davranma biçimleridir. Aile üyelerinin rollerinin açık ve net olarak belirlenmiş olması, birbirleri tarafından bilinmesi ve onaylanması büyük önem taşımaktadır. Aile içi rollerin belirsiz olması ya da keskin sınırlarla belirlenmiş olması da aile içinde çeşitli problemlere yol açabilir (Zorbaz ve Owen 2013). Gerekli esnekliğe sahip olmakla birlikte açık olarak tanımlanan aile içi rollerin yerine getirilmesi sağlıklı ailenin temel özelliklerindendir.

●Duygulara Katılım ve Duygusal Tepkiler: Aile içindeki duygusallık duygulara katılım gösterebilme ve duygularını gösteren aile üyelerine tepki verebilme olarak karşılıklı şekilde gerçekleşmektedir. Aile üyelerinin birbirlerine duygularını net bir biçimde ifade edebilmeleri ve duygusal olarak birbirleri tarafından desteklenmeleri büyük önem taşımaktadır. Aile bireylerinin duygusal tepkileri aşırı ilgi gösterme, tamamen ilgisizlik, tamamen tepkisizlik, empatik bağ kurma, simbiyotik bağ kurma gibi farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir (Zeitlin ve ark 1995). Ailenin üyelerinin birbirlerine karşı kurdukları duygusal bağ ve buna karşı diğer üyenin verdiği tepkilerin birbirleri ile örtüşmesi ve yoğunluğunun uygun olması ailenin sağlıklı olduğuna işaret eder.

●Davranış Denetimi: Miller ve arkadaşları (2000), davranış denetiminin ailenin üç durumla baş etme stratejisini içerdiğini belirtmişlerdir. Bunlar; fizyolojik olarak tehlikeli durumlar, psikolojik, sosyal, biyolojik ihtiyaçlar ile birlikte aile içinde ve dışında kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesidir (akt Zorbaz ve Owen 2017). Söz konusu üç durumda veya üyelerin herhangi bir nedenden dolayı sosyal kontrole ihtiyacı olduğunda diğer üyelerce esnek, ilgili ve aile üyelerini destekler biçimde davranışların sergilenmesi ailenin sağlıklı bir yapıya sahip olduğunu gösterir.

Sağlıklı aile, üyelerinin birbirlerinin içinde bulundukları roller ile birlikte kabul ettiği, üyelerinin birbirlerinin sınırlarına saygı gösterdiği, üyelerin açık ve doğrudan iletişim kurabildiği, üyelerinin problem çözme becerilerinin geliştiği ve ortaya çıkan değişimlere uyum sağlama potansiyeli olan aileler olduğu konusunda ortak bir görüş içerisinde oldukları görülmektedir.

Sağlıklı ve işlevsel aileler ile ilgili yapılan değerlendirmelerde; aile içi iletişimin sağlıklı ailenin temel unsurlarından biri olduğu ve ailenin işlevselliğini sürdürebilmesi için doğrudan etkili olduğu, ayrıca rollerin belirlenmesi, aile de duygulara katılım ve problem çözme becerileri gibi diğer boyutların gerçekleşebilmesi için de büyük önem arz etmektedir. Aile içi iletişimin sağlıklı olmadığı ailelerde ailenin işlevselliğini sağlayacak ve sürdürecek aile içi roller, davranış denetimi gibi diğer boyutların varlığından da söz edilmesi mümkün değildir. Ancak üyeleri arasında sağlıklı iletişim örüntüleri bulunan ailelerde ailenin işlevselliğini etkileyen çeşitli faktörler ile ilgili aile üyeleri bir araya gelerek çözüm stratejisi geliştirebilirler.

Ailenin işlevselliğini sürdürebilmesinin vazgeçilmez bir unsuru olan aile içi iletişimi etkileyen başlıca etmenler; aile üyelerinin kişilik özellikleri, geçmiş yaşam deneyimleri, içinde bulundukları sosyal çevre ve aile üyelerinin birbirlerine yeterli zaman ayırıp ayıramamaları olarak sıralanabilir. Bu etmenler içerisinde aile üyelerinin kişilik özelliklerini, geçmiş yaşam deneyimlerini hatta içerisinde bulundukları sosyal çevreyi dahi tam anlamıyla değiştirebilmeleri mümkün değildir. Ancak aile üyelerinin birbirlerine yeterli zaman ayırmaları, üyelerin bir arada zaman geçirmek için belirli ölçüde çaba göstermeleri sonucunda gerçekleştirebilecekleri bir eylemdir.

1.4.Sosyal Medyanın Aile Üzerindeki Etkisi

İnternet ve sosyal medya, bilgiye ulaşımı ve iletişimi kolaylaştırmak başta olmak üzere farklı işlevlere sahip olmasına karşın yoğun ve aşırı kullanımı ile birlikte birey, toplum ve aile üzerinde çeşitli olumsuzluklara yol açmaktadır.

İnternet ve sosyal medya aile içi ilişkileri olumsuz etkilerken, aile içi iletişim problemlerinin artması ve ailenin işlevselliğini yitirmesi de aile üyelerinin internet ve sosyal medya kullanma sürelerini artırmaktadır. (Bayraktutan 2005). Yapılan çalışmalar dikkate alındığında, sosyal medya kullanımı ile ailenin işlevselliği arasında

karşılıklı bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yapılan farklı bir çalışmada işlevselliğini yitiren ailelerde özellikle çocuklar başta olmak üzere aile üyelerinin internet kullanımının olumsuzluklarına daha fazla maruz kaldığı belirtilmektedir (Aydın 2004).

Sağlıklı ve işlevsel aileye sahip bireylerin aşırı sosyal medya kullanımı ve sosyal medya bağımlılığına yakalanma ihtimalleri daha düşük olduğu gibi aynı zamanda sosyal medya kullanımları esnasında ortaya çıkabilecek çeşitli olumsuz durumlar ile karşılaşma ihtimallerinin işlevselliğini yitirmiş aile üyelerine oranla daha düşük olduğu söylenebilir (Güleç 2018).

Sosyal medya, ailenin işlevselliğini sağlaması ve sürdürebilmesi için büyük önem taşımakta olan aile içi iletişimi nicel ve nitel olmak üzere iki yönden etkilemektedir. Aile üyeleri sosyal medya platformlarında aktif olarak uzun süre zaman geçirmekte ve birbirlerine zaman ayıramamaktadır. Üyelerin aktif olarak sosyal medya platformları ile ilgilenmediği, birbirleri ile iletişim içerisinde bulundukları süreçte de belirli periyotlarla sosyal medya platformlarındaki gelişmeleri ve sosyal medya platformları aracılığı ile sürmekte olan iletişimlerini kontrol etmeleri aile üyeleri arasındaki iletişimin etkililiğini ve gerçekleşen paylaşımın verimliliğini düşürmekte, aile üyelerin bir arada bulunmaktan aldıkları doyumu olumsuz yönde etkilemektedir (Güleç 2018).

Ayrıca sosyal medya, aile içi iletişim dışında ailenin işlevselliğini sağlaması ve sürdürebilmesi için gerekli olan; aile içi roller, ailedeki duygulanım, aile üyelerinin birbirleri üzerinde sağladıkları davranış denetimi gibi diğer unsurlarında sağlıklı bir biçimde işlemesini olumsuz yönde etkilemektedir (Güleç 2018).

Sosyal medya; sistem yaklaşımı çerçevesinde ele alınan ailenin, işlevselliğini sağlaması ve sürdürebilmesine yönelik unsurları etkilediği gibi aile üyelerini doğrudan da etkilemektedir. Sosyal medyanın aile üyeleri üzerindeki etkileri genel olarak; çocuklar ve eşler üzerindeki etkileri olmak üzere iki grupta incelenebilir (Aktaş ve Çopur 2018).

1.4.1. Sosyal Medyanın Çocuk Üzerindeki Etkisi

Erişkinler olduğu kadar çocuklar da sosyal medyayı iletişim, bilgi alma, eğlence gibi çeşitli amaçlar ile kullanmaktadırlar. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırma Projesi sonuçları incelendiğinde yetişkinler gibi çocukların da internette çevirim içi bulundukları süre içerisinde en fazla sosyal medya platformlarında zaman geçirdikleri anlaşılmaktadır (EU kids 2010).

Günümüzde çocuklara yönelik tasarlanan "webkiniz" veya "clubpenguin" başta olmak üzere çeşitli sosyal medya platformları bulunmaktadır. Çocuklara yönelik oluşturulan platformlar dışında yer alan sosyal medya platformlarında hesap oluşturma yaşı sınırının 13 olmasına karşın "Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırma Projesi" kapsamında gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarında, 13 yaşın altında olduğu halde sosyal medya platformlarında fotoğraf, video gibi çeşitli paylaşımlarda bulunan çocuk sayısının oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir (Çelen ve ark 2011).

Ülkemizde, 9-16 yaş grubu çocuklara yönelik gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda; internet ve sosyal medya platformlarında çocuklardan %13'ünün cinsel içerikli fotoğrafla karşılaştığı, %3'ünün sanal zorbalığa maruz kaldığı, %12'sinin cinsel içerikli mesaj aldığı, %14'ünün yüz yüze tanışmadığı kişilerle sanal ortamda görüştüğü ve %2'sinin de sanal ortamda tanıştığı kişilerle yüz yüze görüştüğü bulguları edinilmiştir (EU Kids Turkey).

Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilen EU Kids Turkey Raporu sonuçları dikkate alındığında; çocukların sosyal medya platformlarında gerçekleştirdikleri işlemler, ebeveynler tarafından kontrol ve denetim altında tutulmadığı takdirde çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyecek çeşitli problemlerin ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Bu problemler şu şekilde sıralanmaktadır;

- **İstismar:** Sosyal medya platformlarının içerik özellikleri, kullanıcılarına ait çeşitli kişisel bilgiler talep etmektedir. Çocuğun mahremiyet kavramı oluşmadığı için mahrem bilgileri sosyal medya platformuna yüklemesi ile birlikte çocuk çeşitli tehlikeler ile karşı karşıya kalabilmektedir. Yapılan araştırmalar farklı yaş grubu ve farklı kültürlere ait çok sayıda çocuğun, sosyal medya platformları aracılığı ile

kendilerinden yaşça büyük ve art niyetli kişiler tarafından kandırılarak istismara uğradığı görülmektedir (Şahin 2010).

●**İhmal:** Sosyal medya platformlarının içeriğinde, kullanıcılarının platform içerisinde daha uzun süre zaman geçirmesi için çeşitli uyarıcı faktörler yer almaktadır. Bu uyarıcı faktörler ebeveynlerin çocukları ile ilgili bazı sorumluluklarını aksatmalarına yol açmaktadır.

●**Algıları etkiler:** Günümüzde ebeveynler tarafından yeni doğan bebeklerine yönelik açılan sosyal medya hesapları, çocuğun bebeklik döneminde sosyal medya ile dolaylı olarak bağ kurmasına neden olmaktadır. Bu durumun okul öncesi dönemde çocukta, söz konusu profil hesabının doğuştan, kendisi ile birlikte var olduğu gibi rasyonel olmayan düşünceler ve sosyal medya platformları ile ilgili farklı algılamalar oluşmasına yol açabileceği düşünülmektedir. Bu durum, çocuğun okul öncesi dönemde sosyal yaşam ve sanal yaşam ayrımını yapmasını güçleştirmektedir.

●**Özel alan algısını etkiler:** Sosyal medya platformlarında ebeveynler tarafından gerçekleştirilen aile üyeleri ile ilgili paylaşımlar, çocukluk döneminde özel alan, mahrem alan gibi çocuk için hayati önem taşıyan kavramlar ile ilgili çelişki oluşmasına sebep olmakta ve çocukta özel, mahrem alan algısının oluşumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

●**Aile bağlarını zayıflatma:** Ergenlik çağının doğal bir süreci olan gencin ebeveynlerinden çok arkadaşları ile zaman geçirme ve aile üyelerinden uzaklaşma sürecinde gencin sosyal medya ile yoğun biçimde ilgilenmesi, aile bağlarının daha fazla zayıflamasına ve gencin aileden kopma sürecine gelmesine neden olmaktadır.

●**Akademik başarının düşmesi:** Çocuğun sosyal medya platformlarında uzun süre zaman geçirmesi, okula yönelik ilgisinin azalmasına ve ödevlerine yeterli zaman ayıramamasına yol açmaktadır. Bunun sonucunda da çocuğun akademik başarısı düşmektedir.

●**Yetersiz hissetme:** Ergenlik çağı ile birlikte bireyde beden imajının büyük önem taşımaya başlaması ile birlikte, bu süreçteki gençler sürekli olarak kendi bedenini incelemekte ve bedenine odaklanmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları

tarafından, sosyal medya platformları içerisinde yer alan fotoğraf düzenleme programları kullanılarak oluşturulmuş gerçeği yansıtmayan fotoğraflar, özellikle ergenlik çağında beden imajına yönelen gencin kendisini yetersiz hissetmesine yol açabilir.

●**İstenmeyen arkadaşlıklar:** Sosyal medya platformları aracılığı ile çocuk, ebeveynlerinin onay vermeyeceği arkadaşlıklar edinebilmekte ve bu kişiler tarafından olumsuz yönde etkilenebilmektedir.

●**Cinsel kimlik:** Çocuğun sosyal medya platformlarında yer alan çeşitli cinsel içerikli grupları merak etmesi ve bunun sonucunda bu gruplara dahil olması, cinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyecek tavır ve davranışlar göstermesine neden olmaktadır.

●**Sosyal ve kültürel gelişim:** Aşırı sosyal medya kullanımı veya sosyal medya bağımlılığı; çocukların okul saatleri dışında kalan zamanlarında çeşitli sosyo-kültürel etkinliklere yönelmesini engellemekte ve çocuğun sosyal ve kültürel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

●**Sosyal beceriler:** Günümüz toplumunda çocuklar, sosyal medya platformlarında zaman geçirmeyi arkadaşlarıyla sosyal ortam içerisinde oyun oynamaya tercih etmekte veya arkadaşlarıyla sosyal medya platformları aracılığı ile çevirim içi oyunlar oynamaktadırlar. Bu durum çocuğun gelişimi için büyük önem taşıyan, sosyal ortamda akranları ile birlikte oyun oynama davranışını azaltmakta, hatta ortadan kaldırmaktadır. Bunun sonucunda; çocuğun soyut düşünme becerisi, hayal gücü, sosyal beceriler gibi oyun ile sağlanabilecek kazanımlar gerçekleştirilememektedir.

1.4.2. Sosyal Medyanın Eşler Üzerindeki Etkileri

Sosyal medyanın ailenin işlevselliği ve etkileşimi üzerindeki etkileri gerek çocuklar gerekse eşler olmak üzere tüm aile üyelerini ilgilendirmektedir. Bununla birlikte sosyal medyanın doğrudan eşlerin ilişkileri üzerindeki etkileri ise şu şekilde sıralanmaktadır;

İletişim çatışmaları ve iletişimsizlik: Aşırı sosyal medya kullanımı veya sosyal medya bağımlılığı, kullanıcılar üzerinde FOMO (fear of missingout) olarak adlandırılan ve kişinin sosyal medya platformlarında aktif olarak bulunmadığı süreçte sosyal medyada olup biteni kaçırma endişesi yaşaması olarak açıklanan duygunun oluşmasına yol açmaktadır. Bu durum, eşlerin sürekli olarak sosyal medya platformlarında bulunmalarına ve bunun sonucunda birbirlerine yeterli zaman ayıramamalarına yol açmaktadır (Aktaş ve Çopur 2018).

- **Boşanma:** Sosyal medya platformları aracılığı ile tanışan çiftlerin, birbirlerini yeterince tanımadan evlenmeleri, mutsuz ailelerin artmasına ve boşanmalara neden olmaktadır (Dizman 2019).

- **Aldatma:** Sosyal medya, kişilerin gerçek kimliğini kolaylıkla gizleyebildikleri bir ortamdır. Bu nedenle kişiler toplum içerisinde gerçekleştiremeyecekleri davranışları sosyal medya platformlarında rahatlıkla gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle sosyal medya platformları eşini aldatma eğiliminde olan bireyler için toplumsal bağlayıcılığı ortadan kaldırmakta ve böylelikle aldatmaların artmasına neden olmaktadır (Dizman 2019).

Kendini yetersiz hissetme: Sosyal medya platformu bireylerin yaşantılarını tüm gerçekliği ile yansıttıkları bir platform olmayıp kullanıcılarının mevcut durumunu değil, sosyal çevreye yansıtmak istedikleri olayları aktardıkları bir platformdur. Eşlerin, sosyal medya aracılığı ile etrafındaki diğer çiftlerin mutlu oldukları paylaşımları görmesi; sanki bu eşlerin yaşamlarında hiç problem yokmuş, mevcut problemlerinin yalnızca kendi ilişkilerinde olduğu hissine kapılmalarına yol açmaktadır. Bu durum, mevcut ilişki ve ailenin işlevselliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Dizman 2019).

1.5 Aile Yaşam Doyumu

Literatür incelendiğinde yaşam doyumu kavramı ve öznel iyi oluş kavramlarının, birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu görülmektedir. (Cavga, 2019: 7 ve Ermiş, 2019: 42). Öznel iyi oluş kavramı; genel olarak, insanların hayatlarında ulaşmak istedikleri amaç mutluluk ve huzur içinde olma hali olarak tanımlanmaktadır(Güven, 1963 akt. Köker, 1991: 7)

Yaşam doyumu kavramı ele alındığında ise öncelikle doyum sözcüğün anlaşılmasında yarar görülmektedir. Doyum sözcüğü tanımlandığında bir insanın ne istediğiyle, neye sahip olduğu arasında elde edilen durum ya da sonuç olarak tanımlanmaktadır (Özer ve Özsoy Karabulut, 2003). Yaşam doyumu ise, bireylerin aile, çevre, arkadaşlar, benlik gibi yaşamında var olan alanlarla ilgili ulaşmış olduğu birtakım değerlendirmeler bulunmaktadır. Bireylerin düşünme etkinlikleri sonucu ulaştıkları bu bütüncül değerlendirmeler yaşam doyumunu işaret etmektedir (Suldo ve Huebner, 2006). Yaşam doyumu; öznel iyi oluşun, mutluluğun, bilimsel açıdan önemli bir bileşenidir(Öztat, 2019).

Bu nedenle yaşam doyumu kavramı için, yaşam kalitesinin kabul görmüş hali değil, bireyin tercih ettiği kriterler bütünü denilebilmektedir. (Koksal, 2015).

Deiner (1984: 542), ise öznel iyi oluş kavramının duygusal ve bilişsel olmak üzere iki temel bileşenden oluştuğunu belirtmekte ve yaşam doyumunu öznel iyi oluşun bilişsel yönü olarak açıklanmaktadır.

Aile yaşam doyumu kavramı; aile bireylerinin belirli yönlerinin ve aile hayatlarının algılanması ve birbiriyle iletişim, etkileşimi üzerine olan düşüncelerini içermektedir. (Cavga, 2019). Aile üyelerinden her biri farklı aile yaşam doyumuna sahip olabilir. Bu nedenle aile yaşam doyumu kavramı, ailenin sahip olduğu genel bir iyi oluş hali olarak değil, üyeler arası etkileşimden algılanan bireysel bir iyi olma hali olarak düşünülmelidir (Barraca, Yarto ve Olea, 2000: 100).

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın amacı, önemi, modeli, verilerin toplanması, evren-örneklemi, hipotezleri, verilerin çözümlenmesi ve analizi ile araştırmanın etik çerçevesine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; Çanakkale ili Yenice İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren lise ve dengi okullarda eğitim-öğrenim görmekte olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının aile yaşam doyumuna etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada; Çanakkale Yenice ilçesinde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile aile yaşam doyumları arasında ilişki olup olmadığının incelenmesi ile birlikte sosyal medya bağımlılığının sosyo-demografik özellikler ve sosyal medya kullanım özellikleri (ekonomik durum, eğitim düzeyi, aile durumu, ailedeki üye sayısı, kardeş sayısı, kullanılan sosyal medya uygulama sayısı, sosyal medyada zaman geçirme süresi, vb.) gibi bağımsız değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin saptanması ise alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

2.2. Araştırmanın Önemi

Teknolojinin hızla gelişmesi ve başta akıllı telefonlar olmak üzere mobil cihazların hızla yaygınlaşması sonucunda sosyal medya ve internet gerek iş yaşamının gerekse sosyal yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medya ve internet bireylerin yaşamında ciddi anlamda kolaylık sağlamaktayken, belirli bir süre sonra olumsuz, aşırı veya yoğun kullanım ile birlikte toplumun, bireyin ve ailelerin yaşamını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Chicago Booth School of Business University‘nin araştırmasında; sosyal medya bağımlılığının zararının, bireye, aileye ve topluma zararı yıllar öncesinden kanıtlanmış olan sigara ve alkol bağımlılığından daha fazla olduğu vurgulanmaktadır (The Telegraph, 2012).

Sosyal Medya bağımlılığının sonucunda aile üyeleri bir arada zaman geçirmekten ve birbirlerinden uzaklaşabilmektedir; bu da bir süre sonra ailenin

işlevselliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Toplumun temel birimi olan ailenin işlevselliğini yitirmesi; aile bünyesindeki bireylerin yaşamlarını olumsuz etkileyeceği gibi ailenin toplumsal bir kurum olarak işlevlerini de yerine getiremeyecek olmasına neden olabileceği için çeşitli toplumsal sorunlara yol açmaktadır.

Türkiye'de özellikle lise öğrencilerinin boş zamanını değerlendirme faaliyetleri daha çok pasif halde gerçekleşmektedir (Öksüz, 2012: 23). Aslan ve Cansever (2012) tarafından yapılan "Egrenlerin Boş Zaman Değerlendirme Algısı" isimli çalışmada Gençlerde TV izleme, spor yapma, arkadaşları ve aile üyeleri ile zaman geçirme gibi faaliyetlerin yerini sosyal medyanın almış olduğu ve gençlerin bu boş zamanı yalnız olarak geçirdiklerinin genellikle ebeveynlerce farkedilmediğine yer verilmiştir.

Yazıcı Çelebi ve Çelebi (2018) yapmış oldukları "Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli araştırmaları, lise öğrencilerinin ebeveynleriyle olan ilişki süreleri ile yaşam doyumu arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ergenlik döneminin, bireyin yaşamında aile üyelerinden çok arkadaşlarıyla veya yalnız olarak zaman geçirme süresinin arttığı bir dönem olması sebebi ile gençlerin bu dönemde sosyal medya platformlarında uzun zaman geçirmeleri, aileleri ile birlikte geçirecek oldukları zamanı daha fazla sınırlandırmaktadır.

Tutgun Ünal (2015), tarafından gerçekleştirilen "Sosyal medya Bağımlılığı : Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" isimli çalışmada; günümüzde gençlerde ve öğrencilerde oldukça yaygın kullanım oranına kavuşan sosyal medyaya olan bağımlılık, çağın sorunu olarak nitelendirmiş ve sosyal medya bağımlılığının araştırılmasının önemi vurgulanmıştır.

Literatürde lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile yaşam doyumları, çok boyutlu okul yaşam doyumları, aile yaşam kaliteleri gibi çeşitli araştırmalar mevcut iken sosyal medya bağımlılıkları ile aile yaşam doyumlarının araştırılmasına yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin belirlenmesi gerek ailenin işlevselliğini sürdürmesi gerekse bireyin ergenlik sürecinde akademik başarısı gibi etkenleri

açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda söz konusu çalışmanın literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracağı gibi ergenlik sürecindeki birey ve aileleriyle çalışan meslek elemanlarına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3. Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada; bir kişi, nesne, olgu vs. hakkında günümüzde veya geçmişte var olan verilerin tümünün gözden geçirilmesi mantığına dayanan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Şimşek 2012).

Araştırmada Yenice ilçesinde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin aile yaşam doyum düzeyleri ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişki ile birlikte lise öğrencilerinin bazı sosyo-demografik özellikleri ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

2.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni gerçekçi ve ulaşılabilirlik bakımından "ulaşılabilir evren" modeli (Büyüköztürk ve ark 2013) olarak seçilmiştir. Bu çalışmada ulaşılmayı hedeflenen evren kitlesini Çanakkale ili Yenice ilçesinde bulunan farklı türlerdeki liselerde eğitim gören 450 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sayısı 376 olup, veri ölçme araçların eksik doldurduğu ve aykırı cevap verdiği tespit edilen 59 veri elenmiştir. Sonuç olarak araştırma örneklemin 317 lise öğrencisi oluşturmuştur.

2. 5.Veri Toplama Araçları

Çalışma için gerekli olan verilerin toplanabilmesi için aşağıdaki veri toplama araçları kullanılmıştır:

2.5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda, lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine yönelik (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, ailenin gelir düzeyi, aile yapısı, yaşanılan yer, kardeş sayısı, kardeş sırası) kişisel bilgi soruları yer almaktadır (EK-A).

2.5.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Tutgun-Ünal tarafından 2015 yılında üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının ölçülmesi amacıyla geliştirilen Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği 41 maddeden oluşmaktadır. Andreassen (2012)'in ölçeğindeki maddelerin Türkçeye çevrilmesi ve Çam ve İş bulan (2012) tarafından oluşturulan "Facebook Bağımlılığı Ölçeği" sorularından yararlanılarak soru sayısı, 74 maddelik soru havuzu içerisinden uzman görüşleri ile birlikte 50'ye düşürülmüştür. Yapı geçerliliğini test etmek için 775 öğrenci ile faktör analizi tekniği gerçekleştirilmiş ve bu aşamada soru sayısı 41'e düşürülmüştür (EK-B).

Beşli likert tipinde hazırlanan ve "Her zaman", "Sık sık", "Bazen", "Nadiren" ve "Hiçbir zaman" aralığındaki sıklık ifadeleri ile derecelendirilen ölçekte en düşük puan 41, en yüksek puan ise 205'tir. Ölçeğin toplamından (n=775) elde edilen aritmetik ortalama ise 86,69'dur.

Ölçme aracında yer alan 1-12 arasındaki maddeler ölçeğin birinci boyutunu oluşturmakta olup, bu maddeler "meşguliyet" ile ilgilidir. Meşguliyet boyutu; kişinin sosyal medya aktivitelerini veya faaliyetlerini yoğun bir şekilde düşünmesi ve bu aktivitelerle meşgul olması anlamına gelmektedir.

Ölçeğin 13-17. maddeleri ikinci boyutu oluşturmakta olup, maddelerin duygu durum düzenleme (mood modification) ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu alt boyut, sosyal medya aktivitelerinin kişinin ruh halini değiştirmesini ifade etmektedir.

Ölçeğin 18-22 arasındaki maddeleri üçüncü boyutu oluşturmuştur. Maddelerin içerikleri incelendiğinde, bu boyut "tekrarlama" ile ilgili olup, kişi sosyal medyadan bir süre uzak kaldığında veya sosyal medya kullanımına sınırlama getirmeye çalıştığında her seferinde önceki kullanım alışkanlıklarını tekrarladığı anlamına gelmektedir.

Ölçeğin 24-41. maddeleri ölçeğin dördüncü boyutunu oluşturmakta olup, sosyal medya aktivitelerinin kişinin ilişkilerinde, iş veya okul yaşamı ve diğer aktivitelerinde zıtlığa neden olması anlamına gelmektedir.

2.5.3. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

2017 yılında Çalışkan ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek aile memnuniyetini ölçmek üzere tasarlanmıştır. Ölçek, 23 maddeli ve iki kutuplu sıfat skalasından oluşmaktadır. Toplam 5 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. 7'li likert tipi (1- tamamen, 2- oldukça, 3- biraz, 4- kısmen, 5- biraz, 6- oldukça ve 7- tamamen) bir ölçektir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan 161'dir. Ölçekten alınan toplam puanın artması yüksek düzeyde yaşam doyumuna işaret etmektedir (EK-C).

2.5.4. Güvenirlik Analizi

Tablo 2.1. Aile Yaşam Doyum Ölçeği Güvenirlik.

	İFADELER	**N**	**Ortalama**	**St. Sapma**	**Güvenirlik Katsayısı Cronbach's Alpha**
AİLE YAŞAM DOYUMU	AYDÖ1	327	6,260	1,092	0,973
	AYDÖ2	327	6,208	1,248	
	AYDÖ3	327	6,184	1,115	
	AYDÖ4	327	6,242	1,177	
	AYDÖ5	327	6,006	1,361	
	AYDÖ6	327	6,327	1,116	
	AYDÖ7	327	6,584	0,968	
	AYDÖ8	327	6,251	1,238	
	AYDÖ9	327	5,865	1,523	
	AYDÖ10	327	6,232	1,149	
	AYDÖ11	327	6,364	1,121	
	AYDÖ12	327	6,147	1,300	
	AYDÖ13	327	6,391	1,154	
	AYDÖ14	327	6,064	1,329	
	AYDÖ15	327	6,269	1,239	
	AYDÖ16	327	6,144	1,239	
	AYDÖ17	327	6,379	1,189	
	AYDÖ18	327	6,309	1,162	
	AYDÖ19	327	6,119	1,408	
	AYDÖ20	327	6,352	1,089	
	AYDÖ21	327	6,080	1,336	
	AYDÖ22	327	6,205	1,347	
	AYDÖ23	327	6,135	1,334	
	GENEL	**327**	**6,222**	**1,228**	**0,973**

Aile yaşam doyum ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,973 bulunmuştur. Bu bulgu bize aile yaşam doyum ölçeğinin güvenilirliğinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı Güvenirlik.

	İFADELER	N	Ortalama	St. Sapma	Güvenirlik Katsayısı Cronbach's Alpha
MEŞGULİYET	SMBÖ1	327	2,471	1,121	0,922
	SMBÖ2	327	2,529	1,312	
	SMBÖ3	327	2,551	1,312	
	SMBÖ4	327	2,437	1,339	
	SMBÖ5	327	2,367	1,325	
	SMBÖ6	327	2,795	1,298	
	SMBÖ7	327	2,618	1,230	
	SMBÖ8	327	2,373	1,273	
	SMBÖ9	327	2,364	1,299	
	SMBÖ10	327	2,615	1,345	
	SMBÖ11	327	2,979	1,378	
	SMBÖ12	327	2,801	1,315	
DUYGU DURUMU	SMBÖ13	327	2,523	1,387	0,878
	SMBÖ14	327	2,847	1,395	
	SMBÖ15	327	2,532	1,308	
	SMBÖ16	327	2,318	1,319	
	SMBÖ17	327	2,269	1,311	
TEKRARLAMA	SMBÖ18	327	2,162	1,239	0,887
	SMBÖ19	327	2,309	1,356	
	SMBÖ20	327	2,073	1,271	
	SMBÖ21	327	2,086	1,289	
	SMBÖ22	327	2,297	1,323	
	SMBÖ23	327	2,278	1,299	
ÇATIŞMA	SMBÖ24	327	2,284	1,297	0,954
	SMBÖ25	327	2,089	1,196	
	SMBÖ26	327	2,058	1,231	
	SMBÖ27	327	2,119	1,241	
	SMBÖ28	327	2,128	1,244	
	SMBÖ29	327	2,138	1,348	
	SMBÖ30	327	2,153	1,254	
	SMBÖ31	327	2,150	1,294	
	SMBÖ32	327	2,284	1,415	
	SMBÖ33	327	2,303	1,349	
	SMBÖ34	327	2,043	1,260	
	SMBÖ35	327	1,869	1,223	
	SMBÖ36	327	1,685	1,141	
	SMBÖ37	327	2,098	1,247	
	SMBÖ38	327	2,180	1,323	
	SMBÖ39	327	1,896	1,181	

Tablo 2.2 (Devam). Sosyal Medya Bağımlılığı Güvenirlik.

	İFADELER	N	Ortalama	St. Sapma	Güvenirlik Katsayısı Cronbach's Alpha
	SMBÖ40	327	2,009	1,237	
	SMBÖ41	327	2,025	1,303	
SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI	**TOPLAM**	**327**	**2,295**	**1,288**	**0,970**

Sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin genel güvenilirlik katsayısı 0,970 bulunmuştur. Dört alt boyutun kendi içlerinde hesaplanan güvenirlik katsayıları; meşguliyet 0,922; duygu durumu 0,878; tekrarlama 0,887; çatışma 0,970 olarak bulunmuştur. Bu bulgular bize sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin güvenilirliğinin olduğunu göstermektedir.

2.6. Veri Toplama Süreci

Araştırma için gerekli olan izinler alındıktan sonra verilerin toplanabilmesi için Yenice ilçesinde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin sözlü onamları alınarak anket yöntemi ile ilgili veri toplama araçları kullanılarak veriler toplanılmıştır.

2.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerini istatistiki anlamda değerlendirmek için non-parametrik ya da parametrik testler uygulanır. Hangi test grubunun yapılacağına normallik testi sonucunda karar verilir. Araştırma verilerinde normallik varsa parametrik testler, normallik bulunmuyorsa non-parametrik testler yapılır. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda geniş anlamda kullanılmaya başlayan Çarpıklık (Kurtosis) ve Basıklık (Skewness) değerleri incelenmiştir. Değerlerin +2 ile -2 arasında olması araştırma verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk 2012).

Tablo 2.3. Ölçek ve alt boyutlarının ortalama, standart sapma, basıklık çarpıklık değerleri.

	Ortalama	Std.Sapma	Basıklık (Skewness)	Çarpıklık (Kurtosis)
Aile Yaşam Doyumu Ölçeği	6,324	0,785	-1,404	1,450
Meşguliyet	2,548	0,942	0,427	-0,301

Tablo 2.3(Devam). Ölçek ve alt boyutlarının ortalama, standart sapma, basıklık çarpıklık değerleri.

Duygu Durum	2,464	1,090	0,509	-0,536
Tekrarlama	2,156	1,061	0,806	-0,124
Çatışma	2,069	0,929	0,924	0,597
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	2,268	0,862	0,801	0,641

Tablo 2.3'te görüldüğü üzere tüm değişkenlerin Basıklık (Skewness) değerleri -1,404 ile 0,924; Çarpıklık (Kurtosis) değerleri ise -1,450 ile 0,641 aralığında değişmektedir. Elde edilen sonuçlara göre veriler normal dağılıma uygun olup, araştırma verilerini analiz etmek için parametrik testler uygulanacaktır (Büyüköztürk 2012).

Verilerin analiz edilmesinde SPSS 24.0 kullanılmıştır. Analizde sıklıklar, yüzdelik dağılımlar ve tanımlayıcı istatistikler tablolar halinde sunulmuştur. Değişkenler arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı bağımsız gruplar-T testi, Anova Testi ve korelasyon testleri ile incelenmiştir. Sonuçlar raporlanıp, tablolar ile irdelenmiştir. Anlamlılık sınırı $p<0.05$ olarak alınmıştır.

2.8. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın verilerinin toplanabilmesi için gerekli çalışmanın gerçekleştirilebilmesine olanak veren etik kurul izni 27.02.2019 tarih 2019/236 Sayılı karar ile Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Bkz. Ek-F). Kurumda çalışmaya olanak veren kurum izni ise 15.03.2019 tarihinde Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır (Bkz. Ek- E).

3. BULGULAR

3.1. Demografik Veriler

Tablo 3.1. Demografik veriler.

Cinsiyet	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Erkek	168	53, 0
Kadın	149	47, 0
Toplam	**317**	**100**
Yaş	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
15 ve altı	117	36,9
16	96	30,3
17 ve üstü	104	32,8
Toplam	**317**	**100**

Not Ortalaması	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
55 ve altı	78	24,61
56-69	137	43,22
70 ve üstü	102	32,18
Toplam	**317**	**100**
Kardeş Sayısı	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
1	31	9,8
2	193	60,9
3	63	19,9
4 ve üstü	30	9,5
Toplam	**317**	**100**
Aile Yapısı	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Çekirdek Aile	263	83, 0
Geniş Aile	54	17, 0
Toplam	**317**	**100**
Doğum Sırası	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
1	118	37,2
2	151	47,6
3 ve üstü	48	15,1
Toplam	**317**	**100**
Düzenli Spor yapma	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Evet	102	32, 2
Hayır	215	67, 8
Toplam	**317**	**100**
Sosyal Faaliyet	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Evet	99	31,23
Hayır	44	13,88
Bazen	174	54,89

Tablo 3.1 (Devam). Demografik veriler.

Sosyal Faaliyet	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Toplam	**317**	**100**
Anne Yaşam	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Sağ	316	99, 7
Vefat	1	0, 3
Toplam	**317**	**100**
Baba Yaşam	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Sağ	305	96, 2
Vefat03	12	3,8
Toplam	317	100
Ebeveyn Birliktelik	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Beraber	297	93, 7
Boşanmış	20	6,3
Toplam	**317**	**100**
Anne Eğitim	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
İlkokula kadar	182	57,4
Ortaokul mezunu	135	42,6
Toplam	**317**	**100**
Anne Çalışma	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Çalışıyor	109	34,4
Çalışmıyor	208	65,6
Toplam	**317**	**100**
Baba Eğitim	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
İlkokula kadar	120	37,9
Ortaokul mezunu	197	62,1
Toplam	**317**	**100**
Baba Çalışma	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Çalışıyor	254	80,1
Çalışmıyor	63	19,9
Toplam	**317**	**100**
Aile Tutumu	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Otoriter	64	20,2
Demokratik	121	38,2
Aşırı Koruyucu	122	38,5
İlgisiz	10	3,2
Toplam	**317**	**100**
Akraba İlişki	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
İyi	194	61, 2
İyi Değil	123	38, 8
Toplam	**317**	**100**
Ders Çalışma Saati	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
1 ve altı	166	57,4

Tablo 3.1 (Devam). Demografik veriler.

Ders Çalışma Saati	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
2	97	42,6
3 ve üstü	54	17
Toplam	**317**	**100**
İnternette geçirilen süre günlük saat	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
1 ve altı	69	21,8
2	74	23,3
3	57	18
4	33	10,4
5	41	12,9
6 ve üstü	43	13,6
Toplam	**317**	**100**
İnternet Amaç	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Sosyal Medya	234	73,8
Online Oyun	43	13,6
Ödev Hazırlamak	29	9,1
Diğer	11	3,5
Toplam	**317**	**100**
Farkında olmadan sosyal medyaya giriş	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Evet	183	57,7
Hayır	134	42,3
Toplam	**317**	**100**
Kullanılan Cihaz	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Masaüstü Bilgisayar	12	3,8
Laptop	11	3,5
Tablet	5	1,6
Akıllı Telefon	288	90,9
Diğer	1	0,3
Toplam	**317**	**100**
İnternet kullanım vakti	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Gündüz Saatlerinde	64	20,2
Akşam Saatlerinde	193	60,9
Gece Geç Saatlerde	60	18,9
Toplam	**317**	**100**
İnternet Kullanma Yılı	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
1 ve altı	31	9,8
2	48	15,1
3	50	15,8
4	46	14,5
5	53	16,7
6	25	7,9

Tablo 3.1(Devam). Demografik veriler.

İnternet Kullanma Yılı	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
7 ve üstü	64	20,2
Toplam	**317**	**100**
Kişilik Yapısı	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
İçe Kapanık	124	39,1
Dışa Dönük	193	60,9
Toplam	**317**	**100**
Arkadaş Görüşme	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Çok Sıklıkla	113	35,6
Sıklıkla	143	45,1
Az Sıklıkla	61	19,2
Toplam	**317**	**100**
Aile İle Düzenli Zaman geçirme	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Çoğunlukla	152	47,9
Ara sıra	139	43,8
Hiç	26	8,2
Toplam	**317**	**100**
Medya Aktivite	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Sohbet	213	67,2
Tanıdıklarımın Profillerini Takip Etmek	69	21,8
Profilimde Birşeyler Paylaşmak	27	8,5
Tanımadığım Kişilerin Profillerini Takip Etmek	8	2,5
Toplam	**317**	**100**

Tablo 3.1.'e göre katılımcıların 168'i (%53) erkek, 149'u (%47) kadındır. Katılımcıların 117'si (%36,9) 15 yaş ve altında, 96'sı (%30,3) 16 yaşında, 104'ü (%32,8) 17 ve üstü yaşındadır. Katılımcıların 78'inin (%24,61) not ortalaması 55 puan ve altında, 137'sinin (%43,22) not ortalaması 55-69 puan aralığında, 102'sinin (%32,18) not ortalaması 70 ve üstü puan ortalamasına sahiptir. Katılımcıların 31'inin (%9,8) 1 kardeşi, 193'ünün (%60,9) 2 kardeşi, 63'ünün (%19,9) 3 kardeşi, 30'unun (%9,5) 4 ve üstü kardeşi bulunmaktadır. Katılımcıların 263'ü (%83) çekirdek aile yapısındayken 54'ü (%17) geniş aile yapısındadır. Katılımcıların 118'inin (%37,2) doğum sırası 1, 151'nin (%47,6) doğum sırası 2, 48'nin (%15,1) doğum sırası 3 ve üstüdür. Katılımcıların 102'si (%32,2) düzenli spor yaparken 215'i (%67,8) düzenli spor yapmamaktadır. Katılımcıların sosyal faaliyette bulunma sorusuna 99'u (%31,23) evet, 44'ü (%13,88) hayır, 174'ü (54,89) ise bazen cevabını vermişlerdir.

Katılımcıların 316'sının (%99,7) annesi ve 305'nin (%96,2) babası sağ, 1'nin (%0,3) annesi ve 12'sinin (%3,8) babası vefat etmiştir. Katılımcıların 297'sinin (%93,7) ebeveynleri beraberken, 20'sinin (%6,3) ebeveynleri boşanmıştır. Katılımcıların 182'sinin (%57,4) annesi ve 120'sinin (%37,9) babası ilkokula kadar okumuşken, 135'inin (%42,6) annesi ve 197'sinin (%62,1) babası ortaokul mezunudurlar. Katılımcıların 109'unun (%34,4) annesi ve 254'ünün (%80,1) babası çalışmaktayken, 208'nin (%65,6) annesi ve 63'nün (%19,9) ise babası çalışmamaktadır. Katılımcıların 64'ünün (%20,2) ailesi otoriter, 121'inin (%38,2) ailesi demokratik, 122'sinin (%38,5) ailesi aşırı koruyucu ve 10'unun (%3,2) da ailesi ilgisiz tutum sergilemektedir. Katılımcıların 194'ünün (%61,2) akraba ilişkileri iyi iken, 123'ünün (%38,8) ilişkileri iyi değildir. Katılımcıların 166'sı (%57,4) 1 saat ve altında ders çalışmakta, 97'si (%42,6) 2 saat ders çalışmakta, 54'ü (%17) ise 3 saat ve üzerinde ders çalışmaktadır. Katılımcıların 69'u (%21,8) internette 1 saat ve altında süre geçirmekte, 74'ü (%23,3) 2 saat süre geçirmekte, 57'si (%18) 3 saat süre geçirmekte, 33'ü (%10,4) 4 saat süre geçirmekte, 41'i (%12,9) 5 saat süre geçirmekte, 43'ü ise (%13,6) 6 saat ve üzerinde süre geçirmektedir. Katılımcıların 234'ü (%73,8) interneti sosyal medya, 43'ü (%13,6) online oyun, 29'u (%9,1) ödev hazırlama ve 11'i (%3,5) ise diğer amaçlarla kullanmaktadır. Katılımcıların 183'ü (%57,7) farkında olmadan sosyal medyaya girme sorusuna evet cevabını verirken, 134'ü (%42,3) ise hayır cevabını vermiştir. Katılımcıların 12'si (%3,8) masaüstü bilgisayar, 11'i (%3,5) laptop, 5'i (%1,6) tablet, 288'i (%90,9) akıllı telefon ve 1'i (%0,3) ise diğer cihazları kullanmaktadır. Katılımcıların 64'ü (%20,2) interneti gündüz saatlerinde, 193'ü (%60,9) akşam saatlerinde, 60'ı (%18,9) ise gece geç saatlerde kullanmaktadır. Katılımcıların 31'i 1 yıl ve altında, 48'i 2 yıl, 50'si 3 yıl, 46'sı 4 yıl, 53'ü 5 yıl, 25'i 6 yıl, 64'ü ise 7 yıl ve üstünde kullanmaktadır. Katılımcıların 124'ü (%39,1) içe kapanıkken, 193'ü (%60,9) dışa dönük kişiliğe sahiptir. Katılımcıların 113'ü (%35,6) çok sıklıkla, 143'ü (%45,1) sıklıkla, 61'i (%19,2) ise az sıklıkla arkadaşları ile görüşmektedir. Katılımcıların 152'si (%47,9) çoğunlukla, 139'u (%43,8) ara sıra aile ile düzenli zaman geçirmekteyken, 26'sı (%8,2) hiç zaman geçirmemektedir. Katılımcıların 213'ü (%67,2) medyada sohbet etmekte, 69'u (%21,8) tanıdık profili takip etmekte, 27'si (%8,5) profilinde bir şeyler paylaşmakta, 8'i (%2,5) ise tanımadığı kişilerin profillerini takip etmektedir.

3.2. T-Testi Analizi Verileri

Tablo 3.2. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının cinsiyete göre t-testi.

	Cinsiyet	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Erkek	168	6,333	0,834		
	Kadın	149	6,313	0,730	0,229	0,819
Meşguliyet Ortalaması	Erkek	168	2,523	0,977		
	Kadın	149	2,577	0,903	-0,512	0,609
Duygu Durum Ortalaması	Erkek	168	2,512	1,085		
	Kadın	149	2,409	1,096	0,835	0,404
Tekrarlama Ortalaması	Erkek	168	2,249	1,075		
	Kadın	149	2,052	1,039	1,65	0,1
Çatışma Ortalaması	Erkek	168	2,167	0,958		
	Kadın	149	1,959	0,886	1,992	**0,047**
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Erkek	168	2,323	0,892		
	Kadın	149	2,206	0,825	1,203	0,23

Tablodaki 3.2'deki veriler incelendiğinde cinsiyet değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t testi sonuçları yer almaktadır. Buna göre cinsiyet değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı toplam puanı ile alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama arasında anlamlı bir fark saptanmamış ($p>0.05$); fakat çatışma boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Buna göre erkeklerin puan ortalamalarının ($\bar{x}$:2,167), kadınların puan ortalamalarına ($\bar{x}$=1,959) göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Cinsiyet değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.3. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının aile yapısına göre t-testi.

	Aile Yapısı	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Çekirdek aile	263	6,339	0,788		
	Geniş aile	54	6,247	0,774	0,784	0,434
Meşguliyet Ortalaması	Çekirdek aile	263	2,615	0,957		
	Geniş aile	54	2,224	0,794	2,811	**0,005**
	Çekirdek aile	263	2,513	1,120	1,766	0,078

Duygu Durum Ortalaması	Geniş aile	54	2,226	0,901		

Tablo 3.3 (Devam). Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının aile yapısına göre t-testi.

	Aile Yapısı	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
	Çekirdek aile	263	2,211	1,104		
Tekrarlama Ortalaması	Geniş aile	54	1,889	0,776	2,045	**0,042**
	Çekirdek aile	263	2,099	0,947		
Çatışma Ortalaması	Geniş aile	54	1,925	0,832	1,254	0,211
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Çekirdek aile	263	2,314	0,891		
	Geniş aile	54	2,045	0,665	2,104	**0,036**

Aile yapısı değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablodaki veriler incelendiğinde aile yapısı değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre aile yapısı değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet ve tekrarlama boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır($p<0.05$). Buna göre, çekirdek aileye sahip lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından olan meşguliyet ve takrarlama boyutlarında puan ortalamaları, geniş aileye sahip olan lise öğrencilerinin puan ortalamalarına göre daha yüksektir. Fakat duygu durumu ve çatışma boyutları ile aile yapısı değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.4. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının düzenli spor yapma durumuna göre t-testi.

	Düzenli Spor	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Evet	102	6,384	0,795		
	Hayır	215	6,295	0,781	0,938	0,349
	Evet	102	2,382	0,998		
Meşguliyet Ortalaması	Hayır	215	2,627	0,906	-2,175	**0,03**
	Evet	102	2,533	1,200		
Duygudurum Ortalaması	Hayır	215	2,431	1,035	0,783	0,434
	Evet	102	2,159	1,111		
Tekrarlama Ortalaması	Hayır	215	2,155	1,039	0,027	0,978
	Evet	102	2,124	1,048		
Çatışma Ortalaması	Hayır	215	2,043	0,869	0,72	0,472
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Evet	102	2,254	0,967		
	Hayır	215	2,275	0,809	-0,206	0,837

Düzenli spor yapma değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablodaki veriler incelendiğinde düzenli spor yapma değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre düzenli spor yapma değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmamış (p>0.05); fakat meşguliyet boyutu ile düzenli spor yapma değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (p<0.05). Buna göre düzenli spor yapmayan lise öğrencilerinin meşguliyet boyutu puan ortalamalarının düzenli spor yapan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3.5. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının sosyal faaliyette bulunma durumuna göre t-testi.

	Sosyal Faaliyet	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Evet	99	6,364	0,791		
	Hayır	218	6,305	0,784	0,612	0,541
Meşguliyet Ortalaması	Evet	99	2,595	1,020		
	Hayır	218	2,527	0,906	0,595	0,552
Duygudurum Ortalaması	Evet	99	2,689	1,151		
	Hayır	218	2,362	1,048	2,499	**0,013**
Tekrarlama Ortalaması	Evet	99	2,273	1,125		
	Hayır	218	2,104	1,029	1,316	0,189
Çatışma Ortalaması	Evet	99	2,146	1,091		
	Hayır	218	2,034	0,846	0,994	0,321
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Evet	99	2,359	0,999		
	Hayır	218	2,227	0,791	1,268	0,206

Sosyal medya değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablodaki veriler incelendiğinde sosyal faaliyette bulunma değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre sosyal faaliyet

değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmamış (p>0.05); fakat duygu durumu boyutu ile sosyal faaliyet değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (p<0.05). Buna göre çevresinde veya okulunda sosyal faaliyette bulunan lise öğrencilerinin duygudurum boyutu puan ortalamalarının, sosyal faaliyette bulunmayan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3.6. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının anne eğitim durumuna göre t-testi.

	Anne Eğitim Durumu	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	İlkokula kadar	182	6,307	0,797		
	Ortaokul mezunu	135	6,347	0,772	-0,448	0,654
Meşguliyet Ortalaması	İlkokula kadar	182	2,494	0,956		
	Ortaokul mezunu	135	2,622	0,920	-1,203	0,23
Duygu Durum Ortalaması	İlkokula kadar	182	2,355	1,100		
	Ortaokul mezunu	135	2,610	1,062	-2,074	**0,039**
Tekrarlama Ortalaması	İlkokula kadar	182	2,043	1,013		
	Ortaokul mezunu	135	2,310	1,107	-2,228	**0,027**
Çatışma Ortalaması	İlkokula kadar	182	1,988	0,901		
	Ortaokul mezunu	135	2,179	0,958	-1,824	**0,069**
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	İlkokula kadar	182	2,187	0,855		
	Ortaokul mezunu	135	2,377	0,862	-1,952	0,052

Anne eğitim durumu ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablodaki veriler incelendiğinde anne eğitim durumu değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre anne eğitim durumu değişkeni ile duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmış (p<0.05), lise öğrencilerinden anneleri orta okul ve üzeri eğitim derecesine sahip olanların duygudurumu, tekrarlama ve çatışma boyutlarının puan ortalamaları,

anneleri ilkokula kadar eğitim gören lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşın sosyal medya bağımlılığı ile anne eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 3.7. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının anne çalışma durumuna göre t-testi.

	Anne Çalışma Durumu	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Çalışıyor	109	6,308	0,778		
	Çalışmıyor	208	6,332	0,791	-0,249	0,803
Meşguliyet Ortalaması	Çalışıyor	109	2,760	0,975		
	Çalışmıyor	208	2,438	0,907	2,93	**0,004**
Duygudurum Ortalaması	Çalışıyor	109	2,684	1,143		
	Çalışmıyor	208	2,348	1,045	2,634	**0,009**
Tekrarlama Ortalaması	Çalışıyor	109	2,319	1,140		
	Çalışmıyor	208	2,071	1,009	1,987	**0,048**
Çatışma Ortalaması	Çalışıyor	109	2,169	0,972		
	Çalışmıyor	208	2,017	0,904	1,386	0,167
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Çalışıyor	109	2,423	0,914		
	Çalışmıyor	208	2,187	0,824	2,334	**0,02**

Anne çalışma durumu ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablodaki veriler incelendiğinde anne çalışma durumu değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre anne çalışma durumu değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı ile meşguliyet, duygu durumu ve tekrarlama boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmış (p<0.05), anneleri çalışmayan lise öğrencilerinin meşguliyet, duygu durumu ve tekrarlama boyutları puan ortalamalarının anneleri çalışan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşın, çatışma boyutu ile anne çalışma durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 3.8. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının baba eğitim durumuna göre t-testi.

	Baba Eğitim Durumu	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	İlkokula kadar	120	6,241	0,863		
	Ortaokul mezunu	197	6,374	0,732	-1,458	0,146
Meşguliyet Ortalaması	İlkokula kadar	120	2,493	0,897		
	Ortaokul mezunu	197	2,582	0,969	-0,816	0,415
Duygudurum Ortalaması	İlkokula kadar	120	2,363	1,010		
	Ortaokul mezunu	197	2,525	1,134	-1,281	0,201
Tekrarlama Ortalaması	İlkokula kadar	120	2,180	1,016		
	Ortaokul mezunu	197	2,142	1,090	0,308	0,758
Çatışma Ortalaması	İlkokula kadar	120	2,085	0,898		
	Ortaokul mezunu	197	2,060	0,950	0,23	0,818
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	İlkokula kadar	120	2,250	0,818		
	Ortaokul mezunu	197	2,279	0,889	-0,297	0,767

Baba eğitim durumu ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablodaki veriler incelendiğinde baba eğitim durumu değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre baba eğitim durumu değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.9. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının baba çalışma durumuna göre t-testi.

	Baba Çalışma Durumu	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Çalışıyor	254	6,361	0,744		
	Çalışmıyor	63	6,173	0,924	1,702	0,09
Meşguliyet Ortalaması	Çalışıyor	254	2,565	0,945		
	Çalışmıyor	63	2,480	0,933	0,642	0,522
Duygu Durum Ortalaması	Çalışıyor	254	2,484	1,094		
	Çalışmıyor	63	2,384	1,080	0,647	0,518
Tekrarlama Ortalaması	Çalışıyor	254	2,169	1,073	0,432	0,666
	Çalışmıyor	63	2,105	1,017		
Çatışma Ortalaması	Çalışıyor	254	2,066	0,939		
	Çalışmıyor	63	2,081	0,898	-0,112	0,911
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Çalışıyor	254	2,276	0,867		
	Çalışmıyor	63	2,238	0,846	0,313	0,754

Baba çalışma durumu ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablodaki veriler incelendiğinde baba çalışma durumu değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre baba çalışma durumu değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.10. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının ders çalışma saati durumuna göre t-testi.

	Ders Çalışma Saati	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	1 ve altı	171	6,226	0,839		
	2 ve üstü	146	6,438	0,703	-2,411	**0,016**
Meşguliyet Ortalaması	1 ve altı	171	2,637	0,949		
	2 ve üstü	146	2,445	0,925	1,819	0,07
Duygu Durum Ortalaması	1 ve altı	171	2,508	1,091		
	2 ve üstü	146	2,412	1,091	0,775	0,439
Tekrarlama Ortalaması	1 ve altı	171	2,229	1,102		
	2 ve üstü	146	2,071	1,007	1,323	0,187
Çatışma Ortalaması	1 ve altı	171	2,151	0,937	1,71	0,088

	2 ve üstü	146	1,973	0,913		
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	1 ve altı	171	2,347	0,883		
	2 ve üstü	146	2,177	0,829	1,755	0,08

Ders çalışma saati ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmış ($p<0.05$), günlük 2 saat ve 2 saatin üzerinde ders çalışan lise öğrencilerinin aile yaşam doyumu ölçeği puan ortalamalarının, 1 saat ve altında ders çalışan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablodaki veriler incelendiğinde ders çalışma saati değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre ders çalışma saati değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.11. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının sosyal medya platformlarına farkında olmadan giriş yapma durumuna göre t-testi.

	Farkındalık	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	Evet	183	6,274	0,812		
	Hayır	134	6,392	0,744	-1,329	0,185
Meşguliyet Ortalaması	Evet	183	2,825	0,918		
	Hayır	134	2,171	0,840	6,49	**0,001**
Duygu Durum Ortalaması	Evet	183	2,695	1,083		
	Hayır	134	2,148	1,021	4,552	**0,001**
Tekrarlama Ortalaması	Evet	183	2,446	1,079		
	Hayır	134	1,761	0,899	5,981	**0,001**
Çatışma Ortalaması	Evet	183	2,330	0,933		
	Hayır	134	1,713	0,799	6,169	**0,001**
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	Evet	183	2,533	0,839		
	Hayır	134	1,906	0,757	6,853	**0,001**

Farkında olarak sosyal medya platformlarına farkında olmadan giriş yapma değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablodaki veriler incelendiğinde sosyal medya platformlarına farkında olarak giriş yapma değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde

farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre kendisini farkında olmadan sosyal medya platformlarına giriş yapmış olarak bulma değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir fark saptanmış ($p<0.05$), kendisini farkında olmadan sosyal medya platformlarında bulduğunu belirten lise öğrencilerinin sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma puanlarının, kendisini farkında olmadan sosyal medya platformlarına giriş yapmış olarak bulmayan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3.12. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının kişilik yapı durumuna göre t-testi.

	Kişilik	**n**	**Ort.**	**S.S**	**t**	**p**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	İçe kapanık	124	6,235	0,807	-1,621	0,106
	Dışa dönük	193	6,381	0,768		
Meşguliyet Ortalaması	İçe kapanık	124	2,579	0,887	0,468	0,640
	Dışa dönük	193	2,529	0,977		
Duygu Durum Ortalaması	İçe kapanık	124	2,468	1,072	0,053	0,958
	Dışa dönük	193	2,461	1,104		
Tekrarlama Ortalaması	İçe kapanık	124	2,074	0,985	-1,107	0,269
	Dışa dönük	193	2,209	1,106		
Çatışma Ortalaması	İçe kapanık	124	2,077	0,845	0,123	0,902
	Dışa dönük	193	2,064	0,982		
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	İçe kapanık	124	2,271	0,777	0,053	0,958
	Dışa dönük	193	2,266	0,914		

Kişilik değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablodaki veriler incelendiğinde kişilik değişkeni açısından, sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarının puan ortalamaları ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplarda t testi yapılmıştır. Buna göre kişilik değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

3.4. Anova Testi Analizi Verileri

Tablo 3.13. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının genel not ortalaması değişkenine göre Anova testi.

	Genel Not	n	Ort	S.S	t	p	Post-Hoc
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	a) 55 ve altı	78	6,240	0,883	0,639	0,529	
	b) 56-69	137	6,336	0,758			

Tablo 3.13 (Devam). Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının genel not ortalaması değişkenine göre Anova testi.

	Genel Not	n	Ort	S.S	t	p	Post-Hoc
	c) 70 ve üstü	102	6,371	0,744			
Meşguliyet Ortalaması	a) 55 ve altı	78	2,879	0,954	7,575	**0,001**	a>b,c
	b) 56-69	137	2,510	0,949			
	c) 70 ve üstü	102	2,346	0,861			
Duygudurum Ortalaması	a) 55 ve altı	78	2,697	1,096	3,043	**0,049**	a>c
	b) 56-69	137	2,456	1,116			
	c) 70 ve üstü	102	2,296	1,027			
Tekrarlama Ortalaması	a) 55 ve altı	78	2,513	1,136	6,252	**0,002**	a>b a>c
	b) 56-69	137	2,079	1,032			
	c) 70 ve üstü	102	1,988	0,983			
Çatışma Ortalaması	a) 55 ve altı	78	2,439	1,012	10,394	**0,001**	a>b a>c
	b) 56-69	137	2,042	0,919			
	c) 70 ve üstü	102	1,824	0,784			
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	a) 55 ve altı	78	2,609	0,921	9,859	**0,001**	a>b a>c
	b) 56-69	137	2,234	0,866			
	c) 70 ve üstü	102	2,054	0,727			

Genel not ortalaması değişkeni ile aile yaşam doyumu ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin genel not ortalaması değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucunda sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından olan meşguliyet, tekrarlama ve çatışma boyutlarında 55 ve altı not ortalaması olan öğrencilerin 56-69 ve 70 ve üstü not ortalaması olan öğrencilere göre sosyal medya bağımlılığı ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Sosyal medya alt boyutlarından olan duygu durumu ortalamasında ise sadece 55 ve altı not ortalaması olan öğrenciler ile 70 ve üstü not alan öğrencilerin ortalamaları arasında anlamlı farklılık oluşmaktadır. Genel not ortalaması düşük olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı daha yüksek diyebiliriz.

Tablo 3.14. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının doğum sıralaması değişkenine göre Anova testi.

	Doğum Sıralaması	**n**	**Ort**	**S.S**	**t**	**p**	**Post -Hoc**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	a) 1	118	6,357	0,789	0,215	0,807	
	b) 2	151	6,294	0,809			
	c) 3 ve üstü	48	6,333	0,710			
Meşguliyet Ortalaması	a) 1	118	2,588	0,922	0,554	0,575	
	b) 2	151	2,559	0,985			
	c) 3 ve üstü	48	2,420	0,857			
Duygudurum Ortalaması	a) 1	118	2,509	1,089	0,599	0,55	
	b) 2	151	2,478	1,096			
	c) 3 ve üstü	48	2,308	1,081			
Tekrarlama Ortalaması	a) 1	118	2,197	1,122	1,35	0,261	
	b) 2	151	2,199	1,077			
	c) 3 ve üstü	48	1,925	0,816			
Çatışma Ortalaması	a) 1	118	2,054	0,952	0,116	0,891	
	b) 2	151	2,062	0,938			
	c) 3 ve üstü	48	2,128	0,861			
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	a) 1	118	2,283	0,856	0,128	0,88	
	b) 2	151	2,275	0,900			
	c) 3 ve üstü	48	2,211	0,760			

Tablo 3.14'e göre doğum sıralaması değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Ayrıca doğum sıralaması değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında da anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$).

ANOVA testi verilerine göre kardeş sayısı değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Ayrıca kardeş sayısı değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında da anlamlı bir fark saptanmamıştır(p>0.05).

Tablo 3.15. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının aile tutumu değişkenine göre Anova testi.

	Aile Tutumu	**n**	**Ort**	**S.S**	**t**	**p**	**Post -Hoc**
Aile Yaşam Doyumu Ortaması	a) otoriter	64	6,126	0,818	4,347	**0,005**	b>a b>d
	b) demokratik	121	6,461	0,708			
	c) aşırı koruyucu	122	6,335	0,773			
	d) ilgisiz	10	5,778	1,174			
Meşguliyet Ortalaması	a) otoriter	64	2,651	0,964	0,362	0,781	
	b) demokratik	121	2,502	0,885			
	c) aşırı koruyucu	122	2,537	0,987			
	d) ilgisiz	10	2,592	0,995			
Duygudurum Ortalaması	a) otoriter	64	2,588	1,099	2,236	0,084	
	b) demokratik	121	2,286	1,014			
	c) aşırı koruyucu	122	2,534	1,136			
	d) ilgisiz	10	2,960	1,158			
Tekrarlama Ortalaması	a) otoriter	64	2,266	1,004	0,671	0,570	
	b) demokratik	121	2,129	1,126			
	c) aşırı koruyucu	122	2,157	1,036			
	d) ilgisiz	10	1,780	0,940			
Çatışma Ortalaması	a) otoriter	64	2,197	0,860	1,136	0,335	
	b) demokratik	121	1,953	0,910			
	c) aşırı koruyucu	122	2,115	0,985			
	d) ilgisiz	10	2,100	0,859			
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	a) otoriter	64	2,386	0,821	0,907	0,438	
	b) demokratik	121	2,176	0,840			
	c) aşırı koruyucu	122	2,295	0,907			
	d) ilgisiz	10	2,310	0,808			

Tablo 3.15'e göre aile tutumu değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (p<0.05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tanımlamak için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucuna göre demokratik aile tutumuna sahip olan öğrencilerin aile yaşam doyum puan

ortalaması otoriter ve ilgisiz ailelere göre anlamlı derecede yüksektir. Aile tutumu değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 3.16. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının internette geçirilen süre değişkenine göre Anova testi.

	İnternet Süresi	**n**	**Ort**	**S.S**	**F**	**p**	**Post -Hoc**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	a) 1 ve altı	69	6,487	0,635	1,483	0,195	
	b) 2	74	6,398	0,722			
	c) 3	57	6,241	0,933			
	d) 4	33	6,171	0,846			
	e) 5	41	6,322	0,696			
	f) 6 ve üstü	43	6,161	0,897			
Meşguliyet Ortalaması	a) 1 ve altı	69	2,120	0,772	9,864	**0,001**	a<c
	b) 2	74	2,313	0,773			a<e
	c) 3	57	2,781	0,867			a<f
	d) 4	33	2,573	0,895			d<f
	e) 5	41	2,677	1,057			b<c
	f) 6 ve üstü	43	3,192	1,040			b<f
Duygudurum Ortalaması	a) 1 ve altı	69	1,983	0,959	7,460	**0,001**	
	b) 2	74	2,265	0,919			a<c
	c) 3	57	2,884	0,994			a<f
	d) 4	33	2,430	0,906			b<c
	e) 5	41	2,546	1,181			b<f
	f) 6 ve üstü	43	2,967	1,324			
Tekrarlama Ortalaması	a) 1 ve altı	69	1,835	0,968	5,068	**0,001**	
	b) 2	74	1,976	0,892			a<f
	c) 3	57	2,347	1,052			d<f
	d) 4	33	1,946	0,836			b<f
	e) 5	41	2,385	1,191			
	f) 6 ve üstü	43	2,674	1,253			
Çatışma Ortalaması	a) 1 ve altı	69	1,661	0,783	8,623	**0,001**	
	b) 2	74	1,934	0,796			a<c
	c) 3	57	2,122	0,753			a<f
	d) 4	33	1,967	0,755			b<f
	e) 5	41	2,367	1,037			c<f
	f) 6 ve üstü	43	2,683	1,183			
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	a) 1 ve altı	69	1,855	0,734	10,204	**0,001**	
	b) 2	74	2,090	0,707			a<c
	c) 3	57	2,435	0,714			a<e
	d) 4	33	2,198	0,715			a<f
	e) 5	41	2,482	0,991			d<f
	f) 6 ve üstü	43	2,866	1,027			b<f

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre internette geçirilen süre ile aile yaşam doyumu ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0.05).

Tablo 3.16'deki veriler incelendiğinde öğrencilerin internette geçirdiği süre ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (p<0.05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tanımlamak için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucuna göre internette 1 saat ve altı zaman harcayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı 3 saat ve 5 saat üstü zaman harcayan öğrencilere göre anlamlı derecede düşüktür. Aynı zamanda 6 saat ve üstü zaman harcayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı 2 ve 4 saat zaman harcayan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksektir. Sosyal medyanın alt boyutlarını incelediğimizde öğrencilerden internette 1 saat ve altında zaman harcayanların meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma puan ortalamaları 6 saat ve üstü zaman harcayan öğrencilere göre anlamlı derecede düşüktür. Öğrencilerin internette geçirdiği zaman arttıkça genel olarak sosyal medya bağımlılığı da artmakta diyebiliriz.

Tablo 3.17. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının internet kullanım amacı değişkenine göre Anova testi.

	İnternet Kullanım Amacı	**n**	**Ort**	**S.S**	**F**	**P**	**Post-Hoc**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	a) sosyal medya	234	6,287	0,824	0,967	0,408	
	b) online oyun	43	6,445	0,643			
	c) ödev hazırlamak	29	6,481	0,541			
	d) diğer	11	6,221	0,961			
Meşguliyet Ortalaması	a) sosyal medya	234	2,664	0,928	7,36	**0,001**	c<a c<b
	b) online oyun	43	2,465	1,038			
	c) ödev hazırlamak	29	1,851	0,620			
	d) diğer	11	2,258	0,703			
Duygudurum Ortalaması	a) sosyal medya	234	2,560	1,087	4,987	**0,002**	c<a c<b
	b) online oyun	43	2,461	1,163			

Tablo 3.17 (Devam). Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının internet kullanım amacı değişkenine göre Anova testi.

	İnternet Kullanım Amacı	**n**	**Ort**	**S.S**	**F**	**P**	**Post-Hoc**
	c) ödev hazırlamak	29	1,752	0,807			
	d) diğer	11	2,309	0,901			
Tekrarlama Ortalaması	a) sosyal medya	234	2,199	1,081	2,231	0,085	
	b) online oyun	43	2,242	1,148			
	c) ödev hazırlamak	29	1,676	0,671			
	d) diğer	11	2,182	0,901			
Çatışma Ortalaması	a) sosyal medya	234	2,110	0,938	2,728	**0,044**	c<a c<b
	b) online oyun	43	2,116	0,979			
	c) ödev hazırlamak	29	1,608	0,670			
	d) diğer	11	2,234	0,901			
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	a) sosyal medya	234	2,338	0,863	4,814	**0,003**	c<a c<b
	b) online oyun	43	2,276	0,935			
	c) ödev hazırlamak	29	1,705	0,578			
	d) diğer	11	2,244	0,695			

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre internet kullanım amacıyla ile aile yaşam doyumu ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 3.17'nin verileri incelendiğinde öğrencilerin internet kullanım amacıyla ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tanımlamak için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucuna göre internet kullanım amacı ödev olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya ve online oyun olan öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin internet kullanım amacına göre sosyal medya bağımlılığı değişmektedir.

ANOVA testi verilerine göre sosyal medya kullanım amacı değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Aynı şekilde sosyal medya kullanım amacı değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında da anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Tablo 3.18. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının internet kullanım yılı değişkenine göre Anova testi.

	İnternet Kullanma Yılı	**n**	**Ort**	**S.S**	**F**	**p**	**Post -Hoc**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	a) 1 ve altı	31	6,342	0,764			
	b) 2	48	6,443	0,611			
	c) 3	50	6,318	0,717			
	d) 4	46	6,290	0,787	0,325	0,924	
	e) 5	53	6,328	0,865			
	f) 6	25	6,191	0,822			
	g) 7 ve üstü	64	6,301	0,896			
Meşguliyet Ortalaması	a) 1 ve altı	31	2,048	0,845			
	b) 2	48	2,349	0,832			
	c) 3	50	2,733	0,973			a<c
	d) 4	46	2,678	0,931	3,147	**0,005**	a<e
	e) 5	53	2,758	0,817			a<f
	f) 6	25	2,750	0,904			
	g) 7 ve üstü	64	2,451	1,059			
Duygudurum Ortalaması	a) 1 ve altı	31	1,987	0,956			
	b) 2	48	2,142	1,008			
	c) 3	50	2,548	1,194			
	d) 4	46	2,565	1,057	2,619	**0,017**	a<f
	e) 5	53	2,577	0,929			
	f) 6	25	2,872	0,971			
	g) 7 ve üstü	64	2,544	1,224			
Tekrarlama Ortalaması	a) 1 ve altı	31	1,748	0,952			
	b) 2	48	2,029	0,938			
	c) 3	50	2,160	0,996			
	d) 4	46	2,152	1,012	1,29	0,261	
	e) 5	53	2,242	1,176			
	f) 6	25	2,280	0,947			
	g) 7 ve üstü	64	2,331	1,197			
Çatışma Ortalaması	a) 1 ve altı	31	1,747	0,702			
	b) 2	48	1,837	0,865			
	c) 3	50	2,055	0,909			
	d) 4	46	2,082	0,813	1,918	0,078	
	e) 5	53	2,313	0,916			
	f) 6	25	2,166	1,014			
	g) 7 ve üstü	64	2,162	1,088			

Tablo 3.18 (Devam). Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının internet kullanım yılı değişkenine göre Anova testi.

Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması				2,453	**0,025**	a<e
	a) 1 ve altı	31	1,865	0,726		
	b) 2	48	2,047	0,797		
	c) 3	50	2,326	0,883		
	d) 4	46	2,324	0,751		
	e) 5	53	2,467	0,793		
	f) 6	25	2,437	0,880		
	g) 7 ve üstü	64	2,314	1,003		

	İnternet Kullanma Yılı	**n**	**Ort**	**S.S**	**F**	**p**	**Post -Hoc**

Yapılan ANOVA testi sonucuna göre internet kullanma yılı ile aile yaşam doyumu ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0.05).

Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin internet kullanma yılı ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet ve duygu durumu boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (p<0.05). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tanımlamak için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucuna göre interneti 1 yıl ve daha kısa süredir kullanmaya başlayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığının 5 yıldır internet kullanmakta olan öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığın alt boyutlarından olan meşguliyet boyutunda 1 yıl ve daha kısa süredir internet kullanmaya başlayan öğrencilerin puan ortalaması 3, 5 ve 7 yıl ve üstü internet kullanan öğrencilere göre anlamlı derecede düşüktür. Duygu durumu boyutunda da 1 yıl ve daha kısa süredir internet kullanan öğrencilerin puan ortalaması 7 yıl ve üstü kullanan öğrencilere göre anlamlı derecede düşüktür. Öğrencilerin internet kullanma yılları ile sosyal medyanın alt boyutlarından olan tekrarlama ve çatışma boyutları arasında ise anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

Tablo 3.19. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının aile ile vakit geçirme değişkenine göre Anova testi.

	Aile ile düzenli vakit geçirme	**n**	**Ort**	**S.S**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	a) çoğunlukla	152	6,549	0,689	15,746	**0,001**	a>b a>c
	b) ara sıra	139	6,174	0,750			
	c) hiç	26	5,806	1,053			
Meşguliyet Ortalaması	a) çoğunlukla	152	2,381	0,908	4,753	**0,009**	a<b a<c
	b) ara sıra	139	2,701	0,885			
Duygudurum Ortalaması	a) çoğunlukla	152	2,297	1,085	3,68	**0,026**	a<b a<c
	b) ara sıra	139	2,593	1,016			
	c) hiç	26	2,746	1,367			
Tekrarlama Ortalaması	a) çoğunlukla	152	2,083	1,053	0,743	0,477	
	b) ara sıra	139	2,235	1,038			
	c) hiç	26	2,169	1,227			
Çatışma Ortalaması	a) çoğunlukla	152	1,944	0,926	2,756	0,065	
	b) ara sıra	139	2,173	0,887			
	c) hiç	26	2,247	1,098			
Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	a) çoğunlukla	152	2,132	0,844	3,763	**0,024**	a<b a<c
	b) ara sıra	139	2,386	0,819			
	c) hiç	26	2,435	1,076			

Tablo 3.19'a göre aile ile düzenli vakit geçirme ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tanımlamak için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucuna göre ailesi ile çoğunlukla vakit geçiren öğrencilerin aile yaşam doyum puan ortalaması ara sıra vakit geçiren ve hiç vakit geçirmeyen öğrencilere göre anlamlı derecede yüksektir.

Yapılan ANOVA testi verilerine göre öğrencilerin aileleri ile vakit geçirme durumu ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet ve duygu durumu boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tanımlamak için yapılan Post Hoc Tukey testi sonucuna göre aileleri ile çoğunlukla vakit geçiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ara sıra vakit geçiren ve hiç vakit geçirmeyen öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Sosyal medya bağımlılığın alt boyutlarından olan meşguliyet boyutunda aileleri ile çoğunlukla vakit geçiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ara sıra ve hiç vakit geçirmeyen öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu

görülmektedir. Duygu durumu boyutunda da aileleri ile çoğunlukla vakit geçiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ara sıra ve hiç vakit geçirmeyen öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aileleri ile vakit geçirme durumu ile sosyal medyanın alt boyutlarından olan tekrarlama ve çatışma boyutları arasında ise anlamlı bir farklılık yoktur (p>0,05).

ANOVA testi verilerine göre öğrencilerin arkadaşları ile görüşme sıklıkları değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Aynı şekilde öğrencilerin arkadaşları ile görüşme sıklıkları değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında da anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

3.4. Korelasyon Analizi Verileri

Tablo 3.20. Aile Yaşam Doyumu ve Sosyal Medya Bağımlılığı puan ortalamalarının arasındaki ilişki analizi.

		A	B	C	D	E	F
A	Aile Yaşam Doyumu Ortalaması	1					
B	Meşguliyet Ortalaması	-0,069	1				
C	Duygudurumu Ortalaması	-,180**	,683**	1			
D	Tekrarlama Ortalaması	0,01	,684**	,594**	1		
E	Çatışma Ortalaması	-0,098	,694**	,624**	,819**	1	
F	Sosyal Medya Bağımlılığı Ortalaması	-0,097	,875**	,774**	,870**	,941**	1

Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı alt boyutlarından olan duygu durumu düşük derecede, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin aile yaşam doyumu arttığında kendilerini yalnız hissetmeleri, problem yaşamaları, olumsuz düşüncelere kapılmaları ve bunalıma girmeleri gibi duygusal durumlar yaşamaları azalmaktadır. Tam tersi olarak aile yaşam doyumları azaldığında benzer olumsuz duyguların arttığını ve bu duygu durumunu sosyal medya kullanma eğilimini arttırmakta olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarına

göre aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları olan meşguliyet, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$).

4. TARTIŞMA

Çalışmada, lise ve dengi okullarda eğitim gören öğrencilerin aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizi sonucuna göre; aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı alt boyutlarından olan duygu durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). İlişki negatif yönlü ve çok zayıf bir ilişkidir. Öğrencilerin aile yaşam doyumu arttığında, yalnız hissetme, problem yaşama, olumsuz düşüncelere kapılma ve bunalıma girme gibi duygusal durumları yaşamaları azalmaktadır. Tam tersi olarak aile yaşam doyumları azaldığında benzer olumsuz duyguların arttığı ve bu duygu durumu sonucunda sosyal medya kullanma eğiliminin artmakta olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları olan meşguliyet, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Cavga (2019) tarafından İstanbul İlinde gerçekleştirilen çalışmada ise; aile yaşam doyumu ile sosyal medya kullanım bozukluğu arasında düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre çalışmada, aile yaşam doyumu yüksek olan bireylerin sosyal medya kullanım bozukluğu düşük olduğu saptanmıştır.

Şahin (2021)'in Samsun İlinde yaptığı araştırmada; üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile aile yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmaya göre aile yaşam doyumu arttıkça sosyal medya bağımlılığı da artmaktadır.

Öztat (2019)'ın Konya ilinde yapmış olduğu benzer bir çalışma olan yetişkin bireyler üzerinde yapmış olan çalışmada ise ;genel sosyal medya kullanımı ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür.

Analiz sonucuna göre aile yaşam doyumu puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Doğrudan aile yaşam doyumunu lise bazında inceleyen Cavga (2019) ve Ermiş (2019) ergenlerin cinsiyetleri ile aile yaşam doyumları arasında anlamlı bir farklılık görmemişlerdir. Tezer (1996), Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer şekilde cinsiyet ile evlilik yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Akyol (2013) boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin cinsiyeti ile yaşam doyumları arasında farklılık olmadığını

tespit etmiştir. Kırtıl (2009) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine yönelik çalışmasında cinsiyet ile yaşam doyum arasında farklılığa rast gelmemiştir. Ülker, Tümlü ve Recepoğlu (2013) akademik personelin cinsiyeti ile yaşam doyumu arasında herhangi bir farklılık tespit etmemişlerdir. Yaşlıların yaşam doyumlarını inceleyen Kapıkıran (2016) cinsiyet ile anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Yaşam doyum ve liseli gençlerle ilgili diğer çalışmalarda ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Köker, 1991; Çam ve Artar, 2014; Ünal, 2018). Araştırma sonuçları neticesinde aile yaşam doyumunu inceleyen çalışmalarda gençlerin cinsiyetleri herhangi bir farklılığa yol açmamıştır. Ancak yaşam doyum, evlilik doyum gibi çalışmalarda cinsiyete göre anlamlı farklılığın olmadığı gözlenmekle birlikte, farklı olan çalışmalar da tespit edilmiştir. Buradan aile yaşam doyumunun daha özel bir alan olduğu düşünülebilir. Kişilerin cinsiyetleri fark etmeksizin ailevi ilişkilerin aile yaşam doyumlarını beslediği düşünülmektedir.

Cinsiyet değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemişken; çatışma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Erkeklerin çatışma boyutu puan ortalamaları kızların puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre lise dönemindeki erkeklerin özellikle çatışma meyilli oldukları çıkarımında bulunabilir. Savaş oyunlarının da bu sonucun çıkmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığını inceleyen Göksu (2019) ise sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlığını inceleyen Tutgun-Ünal (2015) ve Bedir (2016) de benzer şekilde kız ve erkek olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık saptamamışlardır. Ancak Tutgun-Ünal (2015) sosyal medya bağımlılığının alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu ve çatışma ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre meşguliyet ve duygu durumu puan ortalamaları kadınlarda erkeklere göre yüksekken; çatışma puan ortalaması erkeklerde kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Yani kadınlar sosyal medyada erkeklere göre daha meşgul ve duygusal olarak daha fazla destek almaktadırlar. Erkeklerin ise sosyal medyadan olumsuz etkilenerek kadınlardan daha fazla çatışma halinde oldukları söylenebilir. Gürcan (2010)'ın çalışmasına göre erkeklerin kızlara göre daha problemli internet

kullandıkları görülmektedir. Cavga (2019) ise ergenlerin sosyal medya kullanım bozukluğunun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Sosyal medya bağımlılığı günümüzde çok araştırılan bir alandır. Kız ve erkeklerin sosyal medyayı kullanım amaçlarının değişmesinin çalışma sonuçlarının çeşitlilik göstermesine neden olduğu düşünülmektedir.

Barker (2009)'in çalışmasında sosyal medya kullanım amacının; erkeklerde sosyal kimliklerinin tatminini iken kadınlarda yaşıtlarıyla eğlenmek ve etkileşime geçmek olduğu vurgulanmıştır. Buna göre sosyal medya kullanım amacı cinsiyete göre değişmektedir.

Aile yaşam doyum ölçeği puan ortalamaları ile aile yapısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Literatürde konuyla ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Lise öğrencilerinin geniş ailede veya çekirdek ailede olmalarının aile yaşam doyumuna etkisinin olmadığı görülmektedir.

Çekirdek ve geniş aile olma durumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından meşguliyet ve tekrarlama arasında anlamlı bir farklılık varken duygu durumu ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sosyal medya bağımlılığı, meşguliyet ve tekrarlama boyutları arasında çekirdek aileye sahip olan lise öğrencilerinin geniş aileye sahip lise öğrencilerine göre puan ortalamaları daha yüksektir. Çekirdek ailedeki liseli gençler daha fazla sosyal medya bağımlısı, daha fazla meşgul ve kaçınma taleplerine karşılık tekrar sosyal medyayı aşırı kullanma isteğinin olduğu görülmektedir. Bu durum teknolojik gelişmelerin olumsuz yanını göstermektedir. Aile içerisinde iletişim kurmaktan ziyade gençler sosyal medyada vakit geçirmeyi tercih etmektedir. Burada anne, baba ve kardeşlerin de sosyal medyada aktif olup olmamalarının da etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Geniş ailelerde eşler, kardeşler ve ebeveynler arasındaki muhabbet farklılaşabilmektedir (Bakan ve Bakan, 2017).

Lise öğrencilerinin düzenli spor yapma değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Üniversite öğrencilerinin vücut algısı ile yaşam doyumlarını inceleyen İncekara (2018) düzenli spor ile öğrencilerin vücut algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Spor sayesinde

gençler daha mutlu olabilmekte, stresleri azalmakta, sağlık durumları iyileşmekte ve boş zamanlarını daha iyi değerlendirebilmektedirler

Düzenli spor yapan veya yapmayan lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; meşguliyet boyutu ile anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre düzenli spor yapmayan lise öğrencilerinin, düzenli spor yapan öğrencilere göre sosyal medyada daha fazla meşgul olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında zamanını sosyal medyada kullanan kişilerin spor yapmaya vakit ayırmakta güçlük çektikleri sonucuna ulaşılabilmektedir.

Sosyal faaliyette bulunma ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Lise dönemindeki gençlerin ailelerinden ziyade akranları ile sosyal faaliyette bulunma isteğinin olması bu sonucu doğurabilmektedir. Literatür çalışmalarında aile yaşam doyumu veya yaşam doyumu ile sosyal faaliyet değişkeni arasında çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sosyal faaliyette bulunma ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından meşguliyet, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken duygu durumu boyutu ile anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sosyal faaliyette bulunan genç bunu sosyal medyaya aktararak duygu durumundaki değişimleriyle beraber ruh halini yansıtmaktadır. Wan (2009) 19-28 yaş gurubundaki Çinli öğrencilere sosyal medya araştırmasında bulunmuş ve sosyal aktivite ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir.

Anne ve babanın eğitim ve çalışma durumu ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Cavga (2019) ve Ermiş (2019) benzer şekilde anne ve baba eğitim ile aile yaşam doyum arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemişlerdir. Toplumumuzda aile dayanışması ve güvenin bulunması anne veya babanın eğitim seviyesini daha geri plana itmektedir. Anne ve babanın ilkokul veya ortaokul mezunu olması öğrencilerin aileden aldığı doyumu etkilememektedir. Anne ve babanın çocuklarına karşı yaklaşım ve tutumlarının etkisi ile böyle bir sonuç doğabilmektedir.

Anne eğitim durumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutu olan meşguliyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Cavga (2019) anne eğitim durumu ile sosyal medya kullanım bozukluğu arasında anlamlı bir farklılığa ulaşamamıştır. Gökçearslan ve Günbatar'ın (2012) anne eğitim durumu ile internet bağımlılığı üzerine yaptıkları çalışmada anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır Ülgen (2014) ise çocukların internet bağımlılığı ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılığa ulaşmıştır. Çalışma sonucuna göre anne eğitim düzeyi yüksek seviyede olan çocukların internet bağımlılıklarının da daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal medya kullanımı ile internet bağımlılığı aynı çatı altında incelendiğinde annelerin tutum değişikliklerinden dolayı çalışmalarda farklı sonuçlar çıkmış olabilir.

Baba eğitim durumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Cavga'nın (2019) çalışmasında da sosyal medya kullanım bozukluğu ile baba eğitimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Gökçearslan ve Günbatar'ın (2012) baba eğitim durumu ile internet bağımlılığı üzerine yaptıkları çalışmada anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Lise öğrenci grubundaki gençler üzerinde babanın anneye göre etkisinin daha az olduğu düşünülebilir.

Anne çalışma durumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama arasında anlamlı bir farklılık bulunurken çatışma boyutu ile anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çalışan annelerin çocukları sosyal medyada daha bağımlı, meşgul ve duygusal olarak ruh hallerini daha fazla yansıtmaktadırlar. Annenin çocuğu ile vakit geçiremeyip çalışıyor olması çocuğun daha fazla sosyal medya bağımlısı olmasına sebep olmaktadır.

Babanın çalışma durumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Toplumumuzda babanın çalışıyor olma gerekliliği liseli öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı üzerinde etki yapmamaktadır. Başka bir deyişle babanın çalışmıyor oluşu liseli öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı üzerinde etki yapmamaktadır.

Farkındalık değişkeni ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Farkında olmadan kendini sosyal medyada bulan öğrenciler sosyal medya ile meşgul, duygusal olarak ruh hallerini yansıtmakta, tekrarlı şekilde sosyal medya kullanmakta ve çatışma meyilli oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin, kendilerini farkında olmadan sosyal medya uygulamaları kullanırken bulmaları değişkeni ile aile yaşam doyum ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Aile yaşam doyumun, farkında olmadan sosyal medyada bulunmada herhangi bir etki olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin aile yaşam doyumu ortalamaları ile genel not ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken ders çalışma saatleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu durum ailenin öğrenci üzerinde ders çalışma saatine etkisinin olduğunu ancak genel başarısına etki etmediğini göstermektedir. Aynı çatı altında bulunan aile üyeleri evdeyken öğrencinin ders çalışmasını sağlayabilmektedir. Fakat bu ders çalışmanın ders başarısı üzerinde ne derecede etkili olduğu araştırılmalıdır. Ermiş (2019)'in çalışmasında aile yaşam doyum düzeyi ile ders başarısı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Çalışmaya göre başarı arttıkça aile doyum düzeyi de artmaktadır. Tuzgöl-Dost (2007)'un üniversite öğrencilerine yönelik çalışmasında akademik başarı ile öğrencilerin yaşam doyumları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre ders başarısı yüksek olan üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Karadayı (2018) ve Cavga (2019) da yaşam doyumun yükselmesi ile akademik başarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Genel olarak aile içinde veya yaşamda belli bir doyuma ulaşmış kişilerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Çalışmamızda öğrencilerin ders çalışma saati üzerinde etkisini gösteren aile, ders başarısında etkili olamamaktadır. Lise döneminde öğrencilere baskı yolu ile ders çalıştırılması onları ders konusunda isteksiz olmaya itebilmekte ve başarısını düşürebilmektedir.

Sosyal medya ve alt boyutları ile ders çalışma saati arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken genel not ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 55 ve altı puan ortalamasına sahip öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından meşguliyet, tekrarlama ve çatışma boyutları 56-69 ve 70 ve üstü

puan ortalaması olan öğrencilere göre daha yüksektir. Not ortalaması baz alındığında sosyal medya bağımlılığı yüksek olan öğrencilerin ortalamalarının zayıf olduğu görülmektedir. Zamanının büyük çoğunluğunu sosyal medyada tüketen lise öğrencilerinin böyle sonuç doğurmaları gayet normaldir. Genel not ortalamaları yüksek olan öğrencilerin daha az sosyal medya bağımlısı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak çalışmalara bakıldığında da benzer şekilde sonuçlara ulaşılmıştır (Cavga, 2019; Durar, 2018; Erdem ve ark., 2016).

Aile tutumu değişkeni ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna göre demokratik aile tutumuna sahip öğrencilerin aile yaşam doyumu puan ortalaması otoriter ve ilgisiz ailelere göre anlamlı derecede yüksektir. Cavga (2019) da çalışmasında benzer sonuca ulaşmıştır. Demokratik tutum sergileyen ailede yetişen öğrencilerin aile yaşam doyumu diğer aile tutumlarına göre daha ön plandadır. Lise çağındaki birinin en çok ihtiyacı olduğu konu özgürlük olduğundan bu tip ailelerde doyumun yüksek çıkması gayet normaldir.

İnternette geçirilen süre, internet kullanım amacı ve internet kullanım yılı ile aile yaşam doyum arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İçeriklerle ilgili literatür taramasında çalışmalara rastlanmamıştır. İnternette geçirilen süre, internet kullanım amacı ve internet kullanım yılı ile aile yaşam doyumu anlamlı farklılık gösterecek etkiye sahip değildir. İnternette az zaman harcayan öğrenci ile çok zaman harcayan öğrencilerin aile doyumları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Sosyal medya bağımlığı ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu, tekrarlama ve çatışma boyutları ile internette geçirilen süre arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı ile internet kullanım süresi arasında pozitif yönlü ilişki olduğu söylenebilir. 6 saat ve üzeri internette zaman geçiren öğrencilerin daha fazla sosyal medya bağımlısı oldukları görülmektedir.

İnternet kullanım amacı ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet, duygu durumu ve çatışma boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre kullanım amacı ödev hazırlamak olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı online oyun ve sosyal medya olan öğrencilere göre daha düşük olarak tespit edilmiştir. Sosyal medya bağımlılığı internet kullanım amacına göre değişmektedir.

İnternet kullanım yılı ile sosyal medya ve alt boyutlarından meşguliyet ve duygu durumu boyutları anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre internet kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılığı da artmaktadır. İnternet kullanma yılı çok olan öğrencilerin sosyal medyada daha fazla meşgul ve duygularını yansıttıkları görülmektedir.

Aile ile düzenli vakit geçirme ile aile yaşam doyum arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Aile ile çoğunlukla vakit geçiren öğrencilerin ara sıra vakit geçiren veya hiç vakit geçirmeyen öğrencilere göre aile yaşam doyumlarının anlamlı derece yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin aile içindeki doyumları birlikte vakit geçirmeleri ile yakından ilişkilidir.

Aile ile düzenli vakit geçirme değişkeni ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutlarından meşguliyet ile duygu durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Aileleri ile çoğunlukla vakit geçiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı alt boyutlarından meşguliyet ile duygu durumu aileleri ile vakit geçirmeyen veya ara sıra vakit geçiren öğrencilere göre anlamlı derece düşük olduğu görülmüştür. Ailenin de sosyal medya kullanıyor olması birlikte vakit geçirme esnasında zamanın sosyal medyada geçmesi bu sonucu doğurabilmektedir. Sosyal medyada meşgul ve duygu durumunu yansıtan gençlerin aileleri ile birlikte vakit geçirmedikleri ya da ara sıra vakit geçirdikleri görülmektedir. Öğrenci, ailesi ile birlikte vakit geçirmekten ziyade sosyal medyada vakit geçirmeyi tercih etmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Lise ve dengi öğrencilerin aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizi sonucuna göre aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı alt boyutlarından olan duygu durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). İlişki negatif yönlü ve çok zayıf bir ilişkidir. Öğrencilerin aile yaşam doyumu arttığında, yalnız hissetme, problem yaşama, olumsuz düşüncelere kapılma ve bunalıma girme gibi duygusal durumları yaşamaları azalmaktadır Tam tersi olarak aile yaşam doyumları azaldığında benzer olumsuz duyguların arttığı ve bu duygu durumu sonucunda sosyal medya kullanma eğiliminin artmakta olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı ve alt boyutları olan meşguliyet, tekrarlama ve çatışma arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0,05$).

Yapılan araştırma sonucuna göre genel olarak öğrencilerin demografik verileri ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Genel olarak öğrencilerin aile yaşam doyum puan ortalaması yüksek olup aileleri ile nitelikli bir yaşam sürdürmektedirler. Yapılan araştırmada aile tutumu ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ebeveynlerin demokratik tutumları aile yaşam doyumunu arttırmaktadır. Anne ve babanın çocuklarının kararlarına saygı duyması, çocukları ile ilgili karar alırken çocuklarının fikirlerini almaları aile yaşam doyumu arttırmakta ve çocuklar daha mutlu hissetmektedir. Aile tutumu otokratik ve ilgisiz olan aile tiplerinde ise aile yaşam doyumu azalmaktadır.

Ailesi ile düzenli vakit geçiren öğrencilerin aile yaşam doyumu daha yüksek, sosyal medya bağımlılığı ise daha düşük olduğu sonucu elde edilmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre öğrencilerin cinsiyet durumu ile sosyal medya bağımlılığı ve aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğrencilerin okul not ortalamaları ile aile yaşam doyumu arasında anlamlı farklılık çıkmasa da sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Okul not ortalaması düşük olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı yüksek iken okul puanı yüksek olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ise düşüktür.

Yapılan araştırma sonucuna göre annenin çocuk üzerinde etkisinin babaya oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Annenin eğitim durumunun ve çalışma durumunun çocuğun sosyal medya bağımlılığı üzerinde etkisi varken, babanın eğitim durumunun ve çalışma durumunun bir etkisi bulunmamaktadır.

Öğrencilerin internette geçirdiği zaman arttıkça genel olarak sosyal medya bağımlılığı da artmaktadır. Öğrencilerin internet kullanma amacına göre ise ödev yapmak için internet kullanan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı online oyun ve sosyal medya için kullanan öğrencilere göre daha düşüktür. İnternet doğru amaçta kullanıldığında öğrenci gelişiminde önemli katma değer oluşturacaktır.

Yapılan araştırma sonucuna göre interneti 1 yıl ve daha kısa süredir kullanmaya başlayan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığının 5 yıldır internet kullanmakta olan öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir. Yıllar geçtikçe internet kullanma ve dolaylı olarak da sosyal medya bağımlılığı artmaktadır.

Farkında olmadan kendisini sosyal medya uygulamaları kullanırken bulan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı diğer öğrencilere göre anlamlı derecede yüksektir.

- Öğrencilere eğitim görmekte oldukları okullarda, öğrencilerin sosyal medya bağımlılığını düşürmek için interneti ve iletişim araçlarını fayda sağlayıcı amaçlar çerçevesinde kullandırılması temalı bilinçli sosyal medya kullanımı eğitimleri düzenlenmelidir.

- Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık oranını düşürmek için, interneti ve iletişim araçlarını fayda sağlayıcı amaçlar çerçevesinde kullandırılmaya yönlendirilmelidir.

- Araştırmada öğrencilerin farkında olmadan kendilerini sosyal medya araçları kullanırken buldukları görüldüğünden, sosyal medya platformlarına giriş yapılan mobil cihazlar ve bilgisayarlarda kullanılabilecek ve kişinin sosyal medya platformlarında bulunma süreleri konusunda uyarı verici - hatırlatıcı uygulamalar geliştirilmeli,

- Sosyal medya bağımlılığına yönelik araştırma ve tedavi merkezlerinin sayı ve niteliklerinin arttırılmalıdır.

- Sosyal medya kullanımının gün geçtikçe artış göstermekte olduğu mevcut literatür taraması sonucu anlaşılmış olup, aşırı ve bilinçsiz kullanımın sebep ve sonuçlarına dair araştırmalar yapılmalıdır.

- Lise öğrencileri için, sosyal medya kullanımı oranlarının düşürülmesi adına yüz yüze iletişim kurabilecekleri ve akranları ile bir arada zaman geçirebilecekleri ortamların çoğaltılmalıdır.

- Sosyal medya platformlarının ayrı ayrı ele alınarak lise öğrencileri üzerindeki etkilerin araştırılmasına yönelik bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.

- Sosyal medya kullanımının gün geçtikçe artış göstermekte olduğu mevcut literatür taraması sonucu anlaşılmış olup, aşırı ve bilinçsiz kullanımın sebep ve sonuçlarına dair araştırmaların yapılmasında yarar görülmektedir.

- Anne ve özellikle de babalara, ergenlik döneminde çocukları ile daha fazla ve etkin vakit geçirmelerine yönelik bilinçlendirme eğitimleri düzenlenmelidir.

- Aile üyelerinin birlikte etkin vakit geçirmelerinin sağlanmasına yönelik aile eğitimleri düzenlenmeli ve üyelerin birlikte geçirdiği vakitlerin niteliği ve süresi arttırılmalıdır.

- Araştırma yalnızca Çanakkale İli yenice İlçesini kapsamakta olduğundan aynı konudaki araştırmaların farklı illerde gerçekleştirilmelidir.

- Sosyal Medya Bağımlılığı ve Aile Yaşam Doyumuna ilişkin nitel araştırmalar gerçekleştirilmelidir.

6. KAYNAKLAR

Akar E, 2010. Sanal toplulukların bir türü olarak sosyal ağ siteleri bir pazarlama iletişimi kanalı olarak işleyişi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 107-122.

Aktaş M , Çopur Z, 2018. Sosyal Medya Kullanımının Eşler Arasındaki Strese Etkisi International Journal Of Education Technology and Scientific Researches, 3(6), 142-153.

Akyol SU, 2013. Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık yaşam doyumu sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Andreassen CS, 2015. Online social network site addiction: A comprehensivereview. CurrentAddictionReports, 2, 175-84.

Andreassen CS, Torsheim T, Brungborg GS. 2012. Development of a Facebook addictionscale.Psychologicalreports, 11,501-17.

Arısoy Ö, 2009. İnternet bağımlılığı, dürtü kontrol bozuklukları, 1.baskı Ankara, Hekimler Yayın Birliği, s.13.

Arslan A, Bardakçı S, 2020. Üniversite öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin iletişim becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8, 36-70.

Aydın A, 2004. Sosyal fobi olgularında aile içi yaşantıların incelenmesi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydıner Boylu A, 2015. Tek ebeveynli ailelerde finansal sıkıntı ve fonksiyonlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32, 55-72.

Babaoğlu NA, 1997. Uyuşturucu Tarihi, Birinci baskı Ankara, Kaynak Yayınları, s.150.

Bakan U, Bakan U, 2017. Facebook'ta aile ilişkileri ve sosyal medya adanmışlığına yönelik bir içerik analizi-aile ilişkilerinin ve sosyal medya incelemelerinin facebook'ta incelenmesi için içerik analizi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 54-68.

Barker V, 2009. Older Adolescents' Motivations For Social Network Site Use: The İnfluence of Gender, Group İdentity and Collective Self-Esteem. Cyberpsychology and Behavior, 12, 209-213.

Baron CR, Foxall MJ, VonDollen K, Jones PA, Shull KA, 1994. Maritalstatus, social support and loneliness in visually impaired people.Journal Of Advanced Nursing, 19, 272-80.

Bayraktaroğlu H, 2015. Aile terapisi ve danışmanlığı ders notları. KKTC.

Bayraktutan F, 2005. Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Beck, J. S. (2014). Bilişsel davranışçı terapi: temelleri ve ötesi. Nobel Akademik Yayıncılık.

Bedir A, 2016. Sosyal medya kullanımının üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Buglass SL, Binder JF, Betts LR, Underwood JDM, 2017. Motivators of onlinevulnerability: Theimpact of social network site useand FOMO. Computers in Human Behavior, 66, 248-55.

Bulut I, 1993. Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi. 1.baskı Ankara, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.

Can S, Koz KA, 2018. Sosyal medyada tüketici onaylı pazarlama: Instagram Örneğİ. Kurgu, 26, 444-457.

Canatan K, Yıldırım E, 2011. Aile Sosyolojisi. 2. baskı İstanbul, Açılşım Kitap, s.59- 65.

Caplan SE, 2003. Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet useandpsychosocialwell-being. CommunicationResearch, 30, 625-48.

Cavga Z, 2019. Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).

CNN,2018.Web1web2web3web4.Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, https://www.cnnturk.com/2009/bilim.teknoloji/teknoloji/04/02/web.1.0.web.2.0.web.3.0.ve.web.4.0/520633.0/index.html.

Cutler HA, Radford A, 1999. Adult Children of Alcoholics: adjustment to a collegeenvironment. The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families, 7, 148-153.
Çağ P, Yıldırım İ, 2013. Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler.
Çalışır E, 2019. Nedir bu web. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, https://esmacalisir.com/web-1-0-web-2-0-web-3-0-web-4-0-nedir-bu-web/.
Çalışkan M, 2017. Aile işlevselliğinin evlilik doyumuyla incelenmesi. Sosyal politika Çalışmaları, 17, 59-74.
Çam E, İşbulan O, 2012. A new addiction for teacher candidates: Social networks. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 11, 14-9.
Çam Z, Artar M, 2014. Ergenlikte yaşam doyumu: okul türleri bağlamında bir inceleme. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 23-46.
Çakmak S, Tamam L, 2018. Kumar oynama bozukluğu: Genel bir bakış. Bağımlılık Dergisi, 19, 78-97.
Çelen KF, Çelik A, Seferoğlu SS, 2011. Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrimiçi riskler. Akademik Bilişim Dergisi, 11, 2-4.
Dell'Osso B, 2008. Escitalopram in thetreatment of impulsive-compulsive internet usagedisorder: an open-labeltrialfollowedby a double-blinddiscontinuationphase.TheJournal of clinicalpsychiatry, 69, 452-56.
Demetrovics Z, Griffiths MD, 2012. Behavioraladdictions: past, presentandfuture. Journal of BehavioralAddiction, 1, 1-3.
Demir SA, Çelebi ŞG, 2017. Tek ebeveynli ailelerin sorunları: nitel bir araştırma. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 13, 111-28.
Dizman ZŞ 2019. Sosyal Medyanın Boşanmaya Etkileri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(4), 548-555.
Durar E, 2018. Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının depresyon ve sosyal fobi ile ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.
Egger O, Rauterberg M, 1996. Internet behaviourandaddiction. Swiss Federal Institute of Technology-Workand Organisational Psychology Unit, Zurih.
Eni Ş, 2017. Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanma sıklığının yalnızlık algılarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Epstein NB, Bishop DS, Levin S, 1993. Themcmaster model of familyfunctioning. TheJournal of MaritalandFamilyTherapy, 4, 19-31.
Erdem H, Kalkın G, Türen U, Deniz M, 2016. Üniversite öğrencilerinde mobil telefon yoksunluğu korkusunun (nomofobi) akademik başarıya etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21, 923-936.
Ergin A, Uzun SU, Bozkurt A, 2013. Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve etkileyen etmenler. Pamukkale tıp dergisi, 134-42.
Erkal M, 1999. İktisadi kalkınmanın kültürel temelleri, 1. Baskı İstanbul, Der yayınları.
Ermiş B. S, 2019. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri, aile yaşam doyumları ve duygusal özerlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
Eşği N, 2014. Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Kastamonu Eğitim Dergisi, 22, 807-39.
Eu Kids Online, 2020. Basın duyurusu ve raporlar. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, http://eukidsonline.metu.edu.tr.
Gezgin DM, Şahin YL, Yıldırım S, 2017. Sosyal ağ kullanıcıları arasında nomofobi yaygınlığının çeşitli faktörler açısından incelenmesi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 7, 4-11.
Gıddens A, 2013. Sosyoloji.1.Baskı İstanbul, Kırmızı Yayınları, s.108-123.
Goldenberg H, Goldenberg I, 2007. Familytherapy an overview. 7. baskı United States of America, ThomsonBrooks/Cole.

Gökçe B, 1976. Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme, Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 8, 178-85.

Gökçearslan Ş, Günbatar M. S, 2012. Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 2, 10-24.

Griffiths M, 1996. Behavioraladdictions: an issueforeverybody?.Journal of Workplace Learning, 8, 19-25.

Griffiths M, 2005. A components model ofaddictionwithin a biopsychosocialframework. Journal of SubstanceUse, 10, 191-97.

Güler D, Ulutak N,1992. Aıle Kavramının Tarihsel Gelişimi Ve Türk Toplum: Yaşantısında Aile. Kurgu, 11(1), 50-75.

Güleç V, 2018. Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. Yeni Medya Elektronik Dergisi, 2(2), 105-120.

Gürakar L, 1991. İntihar ve aile işlevleri üzerinde karşılaştırmalı bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gürcan N. 2010. ergenlerin problemli internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Güvenli Web, 2018. Aileler. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, http://www.guvenliweb.org.tr/aileler/.

Hazar M, 2011. Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 32, 151-75.

İslam C, 2019. III. Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü, Bugünü Ve Yarını. 65-91

İncekara T, 2018. Üniversite öğrencilerinde vücut algısı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kağıtçıbaşı Ç, 2010. Benlik aile ve insan gelişimi. 2.baskı İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.

Kale M, 2015. Erken çocuklukta ana baba eğitimi-aile ve temel kavramlar. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Kapıkıran Ş, 2016. Yaşlılarda yalnızlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişki Sosyal Desteğin Aracılık Rolünün Sınanması. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 9, 13–25.

Kara T, 2017. Gençler Neden Snapchat Kullanıyor Kullanımlar Ve Doyumlar Yaklaşımı Üzerinden Bir Araştırma. Intermedia International E-journal, 3, 262-277.

Karadağ E, Tosuntaş ŞB, Erzen E, Duru P, Babadağ B, 2016. Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı. Addicta, 3, 223-69.

Karadayı S, 2018. Ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemindeki bireylerde yaşam doyumu, psikolojik ihtiyaçlar ve benlik algısı (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karadoğan E, 2009. Meslek gelişimini hedefleyen eşler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 64, 137-52.

Kaya H, 2018. Web4. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, https://haticekaya96.wordpress.com/web-4-0/.

Kırtıl S. 2009. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kocacık F, 1986. Sivas'ta kentsel aile, Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 38-43.

Keskin E, 2014. Kentleşme sürecinde ailenin değişimi: Bursa'da bir alan araştırması. Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi, 161-189.

Köker S, 1991. Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyum düzeyinin karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Könezoğlu B, 2006. Aile ve ailenin korunması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kuss DJ, M Griffiths, 2011. Online social networking and addiction - a review of the psychological literature.International journal of environmental research and public health, 8, 3528-52.

Medya Akademi, 2018. İnternet nedir nasıl çalışır. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, https://www.medyaakademi.org/2016/05/29/internet-nedir-nasil-calisir/.

Merter F, 1990. 1950-1988 yılları arasında köy ailesinde meydana gelen değişmeler: Malatya örneği, 2.baskı Ankara, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, s. 4-7.

Mondimore FM, 1999. Eşcinselliğin doğal tarihi (çev Kılınçer B). 1.Baskı İstanbul, Sarmal Yayınları, s.5-6.

Özel N, 2008. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisiyle değişen bilgi kaynakları, hizmetleri ve öğrenme ortamları. Milli Eğitim, 209, 274-77.

Özşirin G, 2019. Evli Çocuklu Çiftler İle Evli Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Doyumu Ve Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması (Doctoral Dissertation, İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Öztat F, 2019. Aile içi iletişim doyumu ve sosyal medya kullanım ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Postman N, 1995. Çocukluğun yok oluşu, Çeviren: Kemal İnal.1.baskı Ankara, İmge Kitabevi.

Przybylski AK, Murayama K, Dehaan CR, Gladwell V, 2013. Motivational, emotional, and behavioralcorrelates of fear of missingout. Computers in Human Behavior, 29, 1841-48.

Sargın N, 2018. Asker çocuklarının babalarının mesleklerine ilişkin görüş ve tutumları. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 7, 1-7.

Soydan ZM, 2015. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. Yüksek lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin S, 2021. Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı,aile yaşam doyumu ve dini yönelim arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

Şahinkaya R, 1975. Psiko-sosyal yönleriyle aile, 2.baskı Ankara, Kardeş Yayınevi, s.7-10.

Şentürk E, 2017. Sosyal medya bağımlılığının depresyon anksiyete bozukluğu karışık anksiyete ve depresif bozukluk hastaları ile kontrol grubu arasında karşılaştırılması ve kullanıcıların kişilik özellikleriyle ilişkisinin araştırılması. Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

Şentürk Ü, 2008. Aile kurumuna yönelik güncel riskler. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 14(14), 7-32.

Taşdelen-Karçkay A, 2016. Family life satisfaction scale- Turkish version: Psychometric evaluation. Social Behavior and Personality, 44, 631-640.

Tezer E, 1996. Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşamı ölçeği. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2, 1-7.

Toprak A, Yıldırım A, Aygül E, Binark M, Börekçi S, Çomu T, 2009. Toplumsal paylaşım ağı facebook: görülüyorum öyleyse varım. 1.Baskı. İstanbul, Kalkedon Yayınları, s.29.

Turel O, Serenko A, 2012. The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. European Journal of Information Systems, 21, 512-28.

Tutgun Ü A, Köroğlu O, 2013. A Comparative study of social network Usage and adoption among Turkish prospective teachers. Mevlana International Journal Of Education (MIJE), 3, 24-42.

Tuzgöl Dost, M, 2007. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 132-143.

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(39), 13-23.

Ülgen V, 2015. 12-18 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığında sosyal karşılıklılık ve yordayıcı faktörlerin değerlendirilmesi (Uzmanlık Tezi). Marmara Üniversitesi, Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Ülker TG, Recepoğlu E, 2013. Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi, 3, 205-213.

Ünal S, 2009. Ailenin temel özellikleri ve işlevleri. In: Aile psikolojisi ve eğitimi, Ünal S,1.baskı Malatya, Uzaktan Eğitim Yayınları, s.4-12.

Ünal D, 2018. Ergenlerde davranış problemleri ve yaşam doyumunun anne baba tutumlarına göre incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Vural Z, Bat M, 2010. Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. Journal Of Yasar University, 5, 3348-3382.

Wan, 2009. Gratifications & loneliness as predictors of campus-SNS websites addiction & usage pattern among Chinese college students. M.S. Thesis, Chinese University of Hong Kong: Hong Kong, China.

We are Social, 2019. Global digital report. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018.

Yengin D, 2015. Sosyal medya araştırmaları. Birinci baskı Ankara, Poloma, s. 53-54.

Yılmaz B, 2009. Çift kariyerli ailelerde sosyal rol degişimi: kültürel bir değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Young KS, 1996. İnternet addiction: theemergence of a newclinicaldisorder. Cyberpsychology-behavior, 1, 237-44.

Young KS, 1997. what makes the ınternet addictive: potential explanations for pathological ınternet Use. Annual Conference of The American Psychological Association. Abstract Book, 15 Ağustos, Chicago, USA.

Yusufoğlu ÖŞ, 2017. boş zaman faaliyeti olarak akıllı telefonlar ve sosyal yaşam üzerine etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 6, 2414-2434.

Zorbaz S, Owen F, 2013. Çocuklar için aile ilişkileri ölçeği'nin geliştirilmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4, 58-67.

Büyüköztürk Ş, 2020. Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık 2012.

Yeniceler İ, 2020. Sosyal medyada veri sömürgeciliğinin facebook uygulaması üzerinden incelenmesi. The Turkish Online Journal Of Design Art And Communication, 10, 45-57.

Yeşilay, 2018. Teknoloji bağımlılığı. Erişim tarihi 05 Mayıs 2020. Erişim adresi, https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliligi.

Zinderen İE, 2020. Yeni medyada kimlik inşası: youtuber kimliğine ilişkin bir inceleme. Erciyes İletişim Dergisi, 7, 415-434.

7. EKLER

EK-A: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Sevgili Öğrenci; “ Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi : Yenice Örneği” isimli bu çalışma, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi kapsamında lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aile yaşam doyum düzeylerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yürütülmektedir. Çalışmamız bir anket formu ile gerçekleştiğinden herhangi bir risk taşımamaktadır. Anketi doldururken adınızı belirtmenize gerek yoktur. Araştırma çerçevesinde toplanılacak olan bilgiler gizlilik esası çerçevesinde değerlendirilecektir Gerçekleştirilen çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olup; sağlıklı veriler elde edebilmek için hiçbir maddeyi boş bırakmamanız büyük önem taşımaktadır. Araştırmamıza yaptığınız katkı için teşekkür ederiz.
Murat MANGIR - Sosyal Hizmet Uzmanı / Yenice Engelsiz Yaşam Merkezi
Doç. Dr. Nur Feyzal KESEN - Selçuk Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü

Araştırmanın içeriğini anladım katılmaya onay veriyorum □

1. Cinsiyetiniz : Erkek □ Kadın □
2. Yaşınız : ……..

3. Genel not ortalamanız ne kadardır?.....

4. Kaç kardeşsiniz (Kendiniz dahil) ?.....

5. Hangi Aile Türüne sahipsiniz

Çekirdek Aile □ Geniş Aile□

6.Ailenizde doğan kaçıncı çocuksunuz?.....

7. Düzenli olarak spor yapıyor musunuz? Evet □ Hayır □

8. Çevrenizde veya okulunuzda düzenlenen Sosyal faaliyetlere katılıyor musunuz?

Evet □ Hayır □ Bazen □

9. Annenin sağ olma durumu: Sağ □ Vefat □

10. Babanın sağ olma durumu: Sağ □ Vefat □

11. Anne ve babanın birlikteliği: Beraber □ Boşanmış □

12. Annenizin öğrenim durumu?

Okur-yazar değil □ Okur-yazar □ İlkokul mezunu□

Ortaokul mezunu □ Lise mezunu □ Yükseköğretim mezunu □

13.Annenizin iş durumu nedir ?

□Çalışıyor □ Emekli □Çalışmıyor

14. Babanızın öğrenim durumu nedir ?

Okur-yazar değil □ Okur-yazar □ İlkokul mezunu □ Ortaokul mezunu □ Lise mezunu □ Yükseköğretim mezunu□

15.Babanızın iş durumu nedir ?

□Çalışıyor □ Emekli □Çalışmıyor

16.Anne babanızın size karşı tutumunu nasıl değerlendirirsiniz ?

Otoriter □ Demokratik □ Aşırı koruyucu □ İlgisiz □

17.Akrabalarınızla ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz ?

İyi □ Orta □ Kötü □

18.Günlük ortalama ders çalışma süreniz ne kadardır? (Saat olarak belirtiniz)…….saat

19.Günlük ortalama internet kullanım süresiniz ne kadardır? (Saat olarak belirtiniz).....

20.İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? (Lütfen sadece bir seçeneği işaretleyin)

Sosyal medya □ Alışveriş □ E-posta □ Online oyun □ Ödev hazırlamak □

Diğer (belirtiniz)……

21.Hangi Sosyal medya Sitelerini kullanıyorsunuz ?……

…….

22. Günlük Ortalama Sosyal Medya Site/ Uygulamalarında geçirdiğiniz süre ne kadardır? (Saat olarak belirtiniz) ……

23. Sosyal Medya Site veya Uygulamalarında en fazla gerçekleştirdiğiniz aktivite hangisidir? (Yalnızca bir seçenek işaretleyiniz)

Sohbet □ Tanıdıklarımın profillerini takip etmek □ Profilimde bir şeyler paylaşmak □ Tanımadığım kişilerin profillerini takip etmek □

24. Kendimi farkında olmadan Sosyal Medya site veya uygulamalarında bulurum

Her zaman □ Bazen □ Hiçbir zaman □

25. İnternete en çok hangi cihaz ile bağlanırsınız ?

Masa Üstü Bilgisayar □ Lap top □ Tablet □ Akıllı telefon □ Diğer □

26. Sosyal Medya Site/Uygulamalarını en çok ne zaman kullanırsınız?

Gündüz saatlerinde □ Akşam saatlerinde □ Gece geç saatlerde □

27. Ne kadar süredir sosyal medya kullanıcısısınız ? (Yıl olarak belirtiniz)……

28. Kendinizi nasıl tanımlarsınız ?

İçe kapanık □ Dışa dönük □

29. Okul saatleri dışında arkadaşlarınızla ne sıklıkla görüşürsünüz?

Her gün □ Haftada birkaç gün □ Haftada bir gün □ Hiç görüşmem□

30. Ailenizle düzenli olarak zaman geçiriyor musunuz? (tatil, piknik vs.)

Çoğunlukla □ Ara sıra □ Hiç □

EK-B: Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Yönerge: Aşağıda verilen ifadeleri/sıfatları cümledeki boşluğa doldurarak kendinize en yakın hissettiğiniz duyguyu işaretleyiniz. Her bir satır için sadece bir kutucuk işaretleyiniz.

Evde ailemle birlikte olduğumda, kendimi genellikle ….. hissederim**.**

		Tamamen	Oldukça	Biraz	Kararsızım	Biraz	Oldukça	Tamamen		
1	Mutlu								Mutsuz	1
2	Birlikte								Yalnız	2
3	Neşeli								Hüzünlü	3
4	Rahat								Rahatsız edilmiş	4
5	Sakin								Telaşlı	5
6	Memnun								Memnuniyetsiz	6
7	Güvenli								Güvensiz	7
8	Hoşnut								Hoşnutsuz	8
9	Anlaşılmış								Anlaşılmamış	9
10	Keyifli								Üzgün	10
11	İyi								Kötü	11
12	Endişesiz								Endişeli	12
13	Yakın								Mesafeli	13
14	Cesaretlendirilmiş								Engellenmiş	14
15	Değer verilen								Değer verilmeyen	15
16	İtibarlı								İtibarsız	16
17	Seviliyor								Sevilmiyor	17
18	Kabul gören								Dışlanmış	18
19	Şanslı								Şanssız	19
20	Huzurlu								Tedirgin	20
21	Girişken								Çekingen	21
22	İçi rahat								Kaygılı	22
23	Saygı görmüş								Hiçe sayılmış	23

EK-C: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Madde No		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
1	Yakın zamanda sosyal medyada neler olup bittiği hakkında oldukça fazla düşünürüm.					
2	Yapmam gereken bir iş varsa öncesinde sosyal medyayı kontrol ederim.					
3	Belli süre sosyal medyaya girmediğimde sosyal medyaya girme düşüncesi zihnimi meşgul eder.					
4	Hayatımın sosyal medya olmadan sıkıcı, boş ve zevksiz olacağını düşünürüm.					
5	İnternete bağlı değilken yoğun bir şekilde sosyal medyaya girmeyi düşünürüm.					
6	Sosyal medyada neler olup bittiğini merak ederim.					
7	Sosyal medyada düşündüğümden daha fazla zaman geçirdiğim olur.					
8	Sosyal medya ile bağlantımı kesmeye her karar verdiğimde kendi kendime ‘’ birkaç dakika daha ‘’ derim.					
9	Sosyal medyayı uzun süre kullanmaktan bir türlü vazgeçemem.					
10	Sosyal medyayı planladığımdan daha fazla kullandığım olur.					
11	Sosyal medyayı kullanırken zamanın nasıl geçtiğini anlayamam.					
12	Sosyal medya ile ilgili eylemlere (oyun, sohbet, fotoğraflara bakmak, vs) uzun süreler ayırırım.					
13	Kişisel problemlerimi unutmak için sosyal medya kullanırım.					
14	Kendimi yalnız hissettiğim zamanlarda sosyal medyada vakit geçiririm.					
15	Yaşamımdaki olumsuz düşüncelerden kurtulmak için sosyal medyada gezinmeyi tercih ederim.					
16	Problemlerimden bunaldığımda sığındığım en iyi yer sosyal medyadır.					
17	Sosyal medya kullandığım süre boyunca her şeyi unuturum.					
18	Sosyal medya kullanımını durdurmaya çalışıp başaramadığım olur.					
19	Sosyal medya kullanımını denetim altına almak için yoğun bir istek duyarım.					
20	Sosyal medya kullanımını bırakmak için sonuç vermeyen çabalar gösteririm.					
21	Sosyal medya kullanımını denetim altına almak için sonuç vermeyen çabalar gösteririm.					
22	Sosyal medyada harcadığım zamanı azaltmaya çalışır, başarısız olurum.					
23	Mesleğime/ çalışmalarıma olumsuz bir etki yapmasına rağmen sosyal medyayı daha fazla kullanırım.					
24	Sosyal medyadan dolayı hobilerime, boş zaman ve dinlenme faaliyetlerime daha az öncelik veririm.					
25	Eş veya aile üyelerini sosyal medyadan dolayı ihmal ettiğim olur.					
26	Arkadaşlarımı sosyal medyadan dolayı ihmal ettiğim olur.					
27	Sosyal medya dolasıyla başladığım aktiviteleri zamanında bitiremem.					
28	Sosyal medyada daha fazla zaman geçirmek için okulla veya iş ile ilgili çalışmaları ihmal ederim.					
29	Sosyal medyada zaman geçirmeyi, arkadaşlarımla zaman geçirmeye tercih ederim.					
30	Sosyal medyada geçirdiğim zaman yüzünden okul çalışmalarım ya da işlerim sekteye uğrar.					
31	Sosyal medya yüzünden üretkenliğim azalır.					
32	Sosyal medyada zaman geçirmeyi, arkadaşlarımla dışarı çıkmaya tercih ederim.					
33	İnsanlar sosyal medyada geçirdiğim zamanın miktarı konusunda beni eleştirir.					
34	Kendimi sosyal medyada ne kadar süre gezindiğimi saklamaya çalışırken bulurum.					
35	Sosyal medya yüzünden yemek yemeyi unuttuğum zamanlar olur.					
36	Sosyal medya kullanmayı yüzünden kişisel bakımıma daha az vakit ayırdığım olur.					
37	Sosyal medya kullanımı yüzünden uyku düzenimde değişiklikler/bozukluklar olur.					
38	Sosyal medya kullanımı yüzünden fiziksel sorunlar (sırt, baş, göz ağrıları, vb) yaşadığım olur.					
39	Sosyal medya kullanımı benim için önemli kişilerle olan ilişkilerimde problem yaşamama neden olur.					
40	Sosyal medya kullanımım yaşamımda sorunlar oluşturur.					
41	Yapmam gereken işler çoğaldıkça, sosyal medya kullanma isteğim de o ölçüde artar.					

EK-D: Turnitin Raporu

sosyal hizmet

ORİJİNALLİK RAPORU

%12	%10	%3	%6
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
2	Submitted to Aksaray Aniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
3	d5d9044a-7b4a-4f75-852f-4646c3028d44.filesusr.com İnternet Kaynağı	%1
4	adudspace.adu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1
5	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
6	www.scribd.com İnternet Kaynağı	%1
7	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<%1